

**UCHWAŁA NR XLI/324/18
RADY GMINY BIELINY**

z dnia 7 lutego 2018 r.

**w sprawie zatwierdzenia Zarządzenia Nr 0050.24.2017 Wójta Gminy Bieliny z dnia 29 marca 2017r.
w sprawie zatwierdzenia Planu działań w zakresie rozwoju turystyki
w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne**

Na podstawie art. 3 ust.3 ustawy z 6 grudnia 2006 o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (T.j. Dz. U. z 2017r. poz. 1376; zm.: Dz. U. z 2017r. poz. 1475) oraz art. 18 ust. 1 i ust. 2 pkt.2 i pkt. 6a ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (T.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1875; zm.: Dz. U. z 2017 r. poz. 2232 oraz z 2018 r. poz. 130) Rada Gminy Bieliny uchwala, co następuje:

§ 1. Zatwierdza się Zarządzenie Nr 0050.24.2017 Wójta Gminy Bieliny z 29 marca 2017r. w sprawie zatwierdzenia Planu działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne w brzmieniu stanowiącym załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Bieliny.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

Przewodniczący Rady
Gminy Bieliny
Rada Gminy Bieliny
Józef Gawęcki
Józef Gawęcki

Uzasadnienie

„Plan działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne” zwany dalej „Planem” jest dokumentem wymaganym przy aplikacji o dofinansowanie realizacji projektów w konkursie nr RPSW.07.02.00-IZ.00-26-078/16, Działanie 7.2 Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020.

Plan wskazuje kierunki oraz działania dla rozwoju turystyki w Gminie Bieliny w oparciu o zidentyfikowany potencjał endogeniczny i zasoby obszaru, specyficzne uwarunkowania i zasoby przyrodnicze, przestrzenne i kulturowe Gminy oraz obszaru Gór Świętokrzyskich.

Zakres i strukturę dokumentu określają wytyczne i regulamin konkursu dla Działania 7.2 RPO WŚ na lata 2014-2020.

Ogłoszony Konkurs to konkurs dwuetapowy. Na etapie składania wniosków (I etap konkursu) w celu ułatwienia aplikowania uprawnionym podmiotom o dofinansowanie projektów, Plan został zatwierdzony Zarządzeniem Nr 0050.24.2017 Wójta Gminy Bieliny.

Jednak ze względu na charakter dokumentu oraz kompetencje do jego przyjmowania przypisane Radzie Gminy, a także wymogi konkursu co do rodzaju dokumentów jakie należy przedstawić na II etapie konkursu tj. przed podpisaniem umowy o dofinansowanie, właściwym jest zatwierdzenie zarządzenia Wójta i nadanie dla dokumentu charakteru powszechnie obowiązującego.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy Bieliny
Józef Gawęcki

**Zarządzenie Nr 0050.24.2017
Wójta Gminy Bieliny
z dnia 29 marca 2017 roku**

**w sprawie zatwierdzenia Planu działań w zakresie rozwoju turystyki
w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne**

Na podstawie art. 31 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016r. poz. 446 ze zm.), zarządzam co następuje:

§1

1. Zatwierdzam Plan działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne, stanowiący załącznik Nr 1 do niniejszego zarządzenia.
2. Zatwierdzenie Planu, o którym mowa w ust.1 jest związane z wymogami konkursu nr RPSW.07.02.00-IZ.00-26-078/16, Działanie 7.2 Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020.

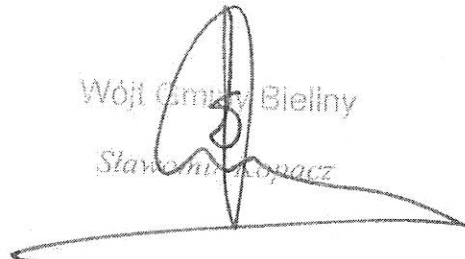
§2

Wykonanie zarządzenia powierzam Sekretarz Gminy Bieliny.

§3

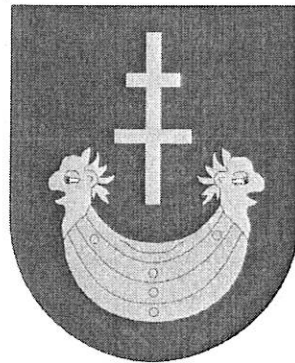
Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Wójt Gminy Bieliny
Sławomir Kopyacz

**Plan działań w zakresie rozwoju turystyki
w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu
o zasoby endogeniczne**

**zgodny z wymogami konkursu 7.2. Rozwój
potencjału endogenicznego jako element
strategii terytorialnej dla określonych obszarów
w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020**

Bieliny 2017

Wójt Gminy Bieliny
Sławomir Kopacz

Spis treści:

- I. Wstęp
- II. Założenia do Planu działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne zgodny z wymogami konkursu 7.2. Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020. Metodologia
- III. Ogólna charakterystyka Gminy
- IV. Diagnoza turystyczna
- V. Analiza SWOT
- VI. Potencjały endogeniczne obszaru.
- VII. Plan działań
- VIII. Komplementarność działań
- IX. Powiązania z dokumentami strategicznymi
- X. Podsumowanie i wnioski
- XI. Monitorowanie i ewaluacja Planu działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne zgodny z wymogami konkursu 7.2. Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020

I. Wstęp

Plan działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne zgodny z wymogami konkursu 7.2. Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020 (zwany dalej Programem) wskazuje kierunki oraz działania dla rozwoju turystyki w Gminie Bieliny w oparciu o zidentyfikowany potencjał endogeniczny i zasoby obszaru, o specyficzne uwarunkowania i zasoby przyrodnicze, przestrzenne i kulturowe Gminy i obszaru. Realizacja działań zawartych w niniejszym opracowaniu ma przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Bieliny i obszaru Gór Świętokrzyskich, a także podniesienia jakości życia mieszkańców przy efektywnym gospodarowaniu przestrzenią turystyczną oraz posiadanymi walorami przyrodniczymi i kulturowymi. Ma służyć również aktywizacji oraz rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy w branży turystycznej, a także do wzrostu atrakcyjności turystycznej Gminy Bieliny i obszaru Gór Świętokrzyskich.

Niniejszy Program zawiera:

- diagnozę obecnej sytuacji na obszarze objętym planem działań, analizę SWOT,
- odniesienie do dokumentów strategicznych dotyczących rozwoju obszaru, którego dotyczy Program
- przedstawia plan działań, które opierają się na endogenicznych potencjałach obszaru objętego Programem działań, wynikających w szczególności ze specyficznych warunków i zasobów przyrodniczych, przestrzennych i kulturowych,
- propozycje działań i projektów opierające się na endogenicznych potencjałach gminy (przyrodniczych, przestrzennych i kulturowych), których realizacja przyczyni się do tworzenia warunków dla powstawania nowych miejsc pracy, zapewnienia trwałości już istniejących, a także budowania produktów turystycznych opartych na przedsięwzięciach realizowanych przez różne podmioty, zarówno publiczne i prywatne;
- wykaz działań, których realizacja przyczyni się do tworzenia warunków dla powstawania nowych miejsc pracy, a także zapewnienia trwałości istniejących miejsc pracy w analizowanym obszarze
- prezentuje komplementarność zaplanowanych przedsięwzięć, powiązanych ze sobą projektów lub typów projektów, które potwierdzają spójność koncepcji rozwoju danego terytorium i łącznie tworzą produkt turystyczny dla obszaru Gminy Bieliny w odniesieniu do regionu Gór Świętokrzyskich

Rozwój turystyki w gminie Bieliny opierać się będzie na wzmocnieniu potencjału endogenicznego, gospodarczego i społecznego, który sprzyjać będzie konkurencyjności gospodarczej w regionie, w tym innowacyjności, kreatywności i wzrostowi zatrudnienia, stanowiąc jednocześnie jeden z czynników dywersyfikacji lokalnej gospodarki.

II. Założenia do Planu działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne zgodny z wymogami konkursu 7.2. Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020. Metodologia

Plan Działania został oparty na potencjale endogenicznym Gminy Bieliny i Gór Świętokrzyskich.

Za potencjał endogeniczny przyjęto zgodnie z literaturą w niniejszym dokumencie przyjęto zespół własnych czynników rozwoju danego obszaru wynikających m.in. z jego struktury funkcjonalno – przestrzennej i gospodarczej, poziomu rozwoju kapitału społecznego, wyposażenia instytucjonalnego oraz infrastruktury społecznej, tradycji, kulturalnych i gospodarczych oraz cech środowiska przyrodniczego.

Czynniki wewnętrzne – endogeniczne są najważniejszą siłą sprawczą regionu. Wynikają z jego potencjału społeczno-gospodarczego, położenia i infrastruktury, dostępności czynników produkcji, przedsiębiorczości i polityki intraregionalnej. Dzielą się na czynniki sfery gospodarczej (m.in. baza ekonomiczna, struktura gospodarcza, gwarantująca szanse rozwojowe, środowisko przedsiębiorczości kreujące powstawanie, zdolność do innowacji i rozwijania nowych technik i technologii, struktura oraz wielkość rynków lokalnych i regionalnych, inwestycje w kapitał ludzki, w technologie i nieruchomości, w infrastrukturę, przedsięwzięcia kulturalne, rozrywkowe i w turystykę), infrastrukturalnej (m.in. instytucje i urzędy infrastruktury technicznej lokalnej i regionalnej, a także potencjał rozwojowy infrastruktury i zasobność budżetów jednostek samorządu terytorialnego, infrastruktura komunikacyjna umożliwiającą dostępność obszaru oraz jego otwartość na przepływ ludzi, towarów i informacji, jakość, sprawność, przepustowość, powszechność oraz niezawodność infrastruktury, infrastruktura instytucjonalna oznaczająca dobrze zorganizowaną sieć współpracujących ze sobą instytucji publicznych, gospodarczych, finansowych oraz społecznych i naukowych, która określa ludzkie zachowania w społeczności), społecznej (m.in. uwarunkowania demograficzne, kapitał ludzki, kapitał społeczny, warunki życia oraz instytucje i usługi społeczne, infrastruktura społeczna, w szczególności edukacyjna i ochrony zdrowia, relacje i sieci społeczne, umiejętność społeczności lokalnej identyfikowania i rozwiązywania lokalnych problemów), przestrzennej (dostępność przestrzenna tzn. odległość od zagranicznych centrów gospodarczych, ośrodków przemysłowych i atrakcji turystycznych oraz warunki fizjograficzne, ład i struktura przestrzenna oraz wartość przestrzeni, struktura osadnictwa tzn. główne ośrodki miejskie i ich ranga, rozwój funkcji centrotwórczych ośrodków regionalnych i ich powiązania z otaczającymi je obszarami), czynniki ekosystemu (m.in. świadomość ekologiczna mieszkańców oraz potencjał rozwoju infrastruktury ekologicznej, zasoby i komponenty środowiska takie jak: klimat, ukształtowanie terenu oraz zasoby naturalne i jakość środowiska naturalnego (stan zanieczyszczenia i dewastacji)).

Główną przesłanką rozwoju oddolnego (endogenicznego) jest pełne i harmonijne wykorzystanie naturalnych zasobów danego regionu i kwalifikacji jego mieszkańców w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb wszystkich warstw mieszkającej tam ludności, a następnie wyjście poza te podstawowe potrzeby. Przez gospodarkę turystyczną należy natomiast rozumieć całość różnorodnych funkcji gospodarczych i społecznych rozwijanych w celu zaspokajania potrzeb związanych z zapotrzebowaniem na szeroko rozumiane produkty turystyczne.

Plan został opracowany przy wykorzystaniu metody ekspercko - społecznej, co oznacza, że przy jej tworzeniu równorzędną rolę w stosunku do analiz eksperckich pełniły konsultacje z przedstawicielami społeczności gminy, zainteresowanymi problemami rozwoju turystyki.

Na potrzeby przygotowania dokumentu został powołany zespół interdyscyplinarny, którego członkami byli przedstawiciele samorządu, jednostek organizacyjnych, instytucji kultury, organizacji pozarządowych oraz osoby zainteresowane kwestią rozwoju gospodarki turystycznej w Gminie Bieliny, w tym również przedstawiciele sektora prywatnego.

Przy budowie planu zostały wykorzystane badania ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców gminy Bieliny w roku 2016 oraz dane dotyczące ruchu turystycznego na terenie Gminy Bieliny, a także wiedza i doświadczenie członków zespołu interdyscyplinarnego, zapisy takich dokumentów strategicznych dla obszaru i całego Województwa. Ponadto uwzględnione zostały dostępne informacje statystyczne z zakresu turystyki, informacje opisowe i liczbowe instytucji, organizacji i innych jednostek związanych z turystyką, opracowania Urzędu Gminy Bieliny.

Plan jest zgodny z ogólną strategią zrównoważonego rozwoju gminy oraz z innymi strategiami, dokumentami regionalnymi i krajowymi, w tym między innymi:

- Strategią Rozwoju Gminy Bieliny do 2020 roku
- Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Bieliny na lata 2016 -2025
- Gminną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bieliny na lata 2014 - 2020
- Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020

III. Ogólna charakterystyka Gminy i diagnoza turystyczna

Gmina Bieliny leży 23 km na wschód od stolicy Województwa Świętokrzyskiego - Kielc, u podnóża dwóch najwyższych szczytów Gór Świętokrzyskich. Gmina ma kształt zwartej, kolistego wieloboku, sąsiaduje z następującymi jednostkami administracyjnymi:

- od południowego-zachodu - Gmina Daleszyce (długość granicy 8,1 km),
- od północnego-zachodu - Gmina Górno (długość granicy 10,1 km),
- od północy - Gmina Bodzentyn (długość granicy 7,9 km),

- od północnego wschodu - Gmina Nowa Słupia (długość granicy 11,6 km),
- od południowego wschodu - Gmina Łagów (długość granicy 5,9 km).

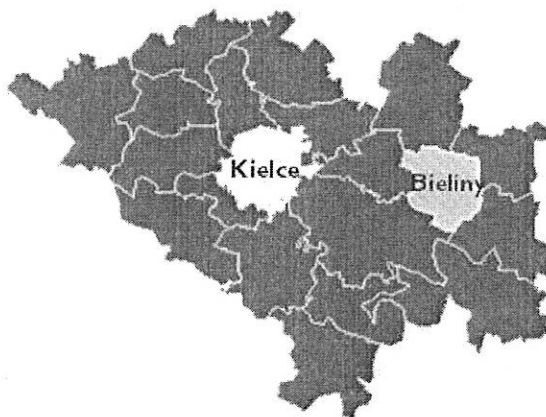
Położenie matematyczne krańców gminy określają następujące współrzędne geograficzne:

- 50°52'29" - kraniec północny,
- 50°46'06" - kraniec południowy,
- 21°02'55" - kraniec wschodni,
- 20°53'28" - kraniec zachodni.

Powierzchnia Gminy wynosi 88,09 km².

Bieliny są oddalone od Kielc (siedziby władz powiatu i województwa) o 21 km. Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 753 (Wola Jachowa – Nowa Słupia) oraz droga krajowa nr 74 (Sulejów – Żarnów – Ruda Maleniecka – Kielce – Łagów – Opatów – Ożarów – Annapol – Kraśnik – Janów Lubelski – Frampol – Gorajec – Szczepieszyn – Zamość – Hrubieszów – Zosin - granica państwa) przewidziana do przebudowy na drogę ekspresową.

Rysunek 1. Położenie gminy Bieliny w powiecie kieleckim

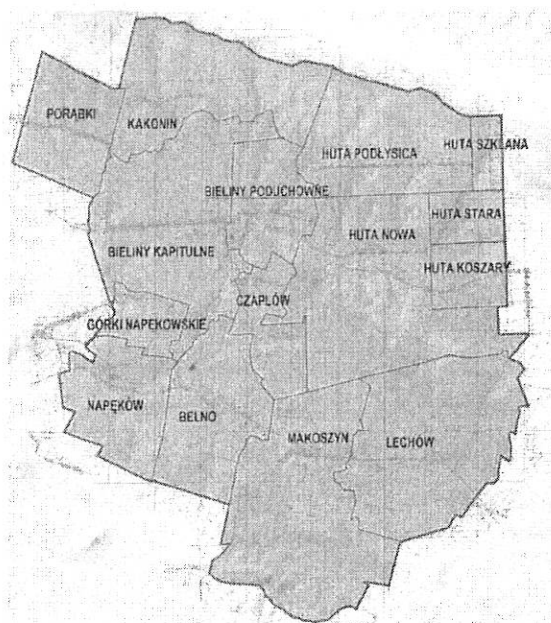

Źródło: www.wybory2011.pkw.gov.pl/owb/260000.

W gminie znajduje się 15 sołectw: Bieliny Kapitulne, Bieliny Poduchowne, Belno, Czaplów-Zofiówka, Górki Napękowskie, Huta Nowa, Huta Podlysica, Huta Stara, Huta Koszary, Huta Szklana, Kakonin, Lechów, Makoszyn, Napęków oraz Porąbki.

Rysunek 2. Gmina Bieliny w podziale na sołectwa

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Bieliny

Gmina Bieliny leży w centrum masywu Gór Świętokrzyskich, u podnóża dwóch najwyższych jego szczytów – Łysicy i Łyśca. W związku z wysokimi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi cały obszar gminy obejmują różne formy ochrony przyrody. Ze względu na jej lokalizację, należy zaliczyć obszar gminy do obszarów szczególnie atrakcyjnych pod względem ukształtowania terenu oraz walorów krajobrazowych. Ponad 62% powierzchni gminy znajduje się w granicach Świętokrzyskiego Parku Narodowego oraz jego otuliny, z czego północny fragment włączony jest ponadto do obszaru „Łysogóry” sieci Natura 2000. Do sieci Natura 2000 należą również lasy na wschodzie gminy - do obszaru „Ostoja Jeleniowska”, oraz kompleksy leśne na południu - do obszaru „Lasy Cisowsko-Orłowińskie”. Pozostałą część gminy obejmuje Cisowsko – Orłowiński Park Krajobrazowy wraz z otuliną.

Na terenie gminy Bieliny stwierdzono występowanie 11 złóż kopalin mineralnych: piaskowców kwarcytowych, surowców dla przemysłu materiałów ogniotrwałych i budownictwa drogowego – na złożach „Duża Skala” (na południe od wsi Huta Stara – Koszary), „Góra Skala” (w sołectwie Bieliny Poduchowne), „Góra Wojtkowa I” (Huta Nowa), „Góra Chelny” (Czapłów) oraz „Napeków”; piasków czwartorzędowych – na złożach „Napeków”, „Obszar Bieliny”, „Makoszyn” oraz „Lechów”; gliny zwietrzelinowe mulów kambryjskich do produkcji cegły – na terenie złoża Makoszyn; surowiec dla przemysłu materiałów ogniotrwałych i budownictwa drogowego – złożo „Góra Wojtkowa II” (południowe stoki góry we wsi Huta Koszary).

Przy południowej granicy gminy znajduje się ścisły rezerwat przyrody „Zamczysko” o powierzchni 14,4ha, którego przedmiotem ochrony są fragmenty pierwotnego lasu mieszanego bukowego (niektóre drzewa

osiągają wiek ok. 220 lat). Obszar ten jest szczególnie cenny ze względu na znajdujące się na jego terenie stanowisko archeologiczne z dobrze zachowanym ośrodkiem kultu pogańskiego z przełomu IX i X wieku. Na terenie gminy znajduje się jeszcze 46 innych stanowisk, ale nie są one wpisane do rejestru zabytków. Większość to pozostałości produkcji dymarskiej z epoki kamienia (miejscowości Huta Nowa, Huta Podlysica i Huta Stara) oraz późnego średniowiecza (Napeków). W gminie znajdują się także stanowiska hutnictwa szkła z XVII wieku (Huta Nowa, Huta Szklana i Huta Stara).

Do najważniejszych zabytków na terenie gminy Bieliny zaliczyć należy:

- Drewniany młyn z 1884 r. (działający aż do 1995) we wsi Belno,
- Wczesnobarokowy kościół i zabytkowy cmentarz przykościelny we wsi Bieliny,
- Drewnianą chałupę z XIX wieku we wsi Kakonin,
- Kaplicę w Makoszynie.

Oprócz nich w gminie znajduje się kilkanaście drewnianych kapliczek przydrożnych z XIX wieku.

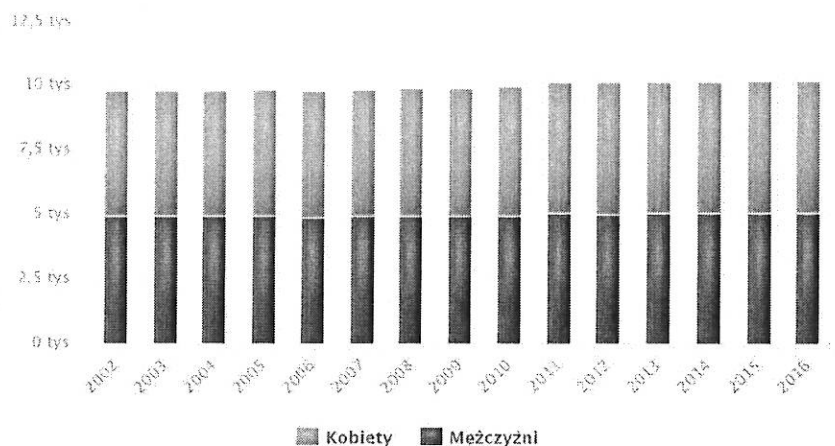
Na terenie gminy Bieliny w 2014 roku mieszkało 10 171 osób, z czego 5 087 stanowiły kobiety (jest to 50,01% całości populacji gminy), natomiast mężczyźni (w liczbie 5 084) stanowili 49,99% populacji ww. gminy. Ludność gminy Bieliny stanowiła 4,9% populacji powiatu kieleckiego. W 2014 roku wartość współczynnika feminizacji wynosiła 100. Liczba ludności gminy Bieliny ulegała w ostatnich latach (2010-2015) systematycznemu wzrostowi. Średnia dynamika wzrostu w tym okresie dla gminy ogółem wyniosła 0,24%.

Na koniec grudnia 2016 r. gminę Bieliny zamieszkiwało 10 197 osób, w tym 5 103 mężczyzn i 5 094 kobiet. Ludność gminy stanowiła 4,9% ogólnej liczby powiatu kieleckiego i 0,82% ogólnej liczby mieszkańców województwa świętokrzyskiego. Gęstość zaludnienia wyniosła 116 osób/km². Ludność w wieku nieprodukcyjnym stanowiła 21,6%, w wieku produkcyjnym 64%, a w wieku poprodukcyjnym 14,4%. Przyrost naturalny na 1000 ludności wyniósł 1,9%.

Wykres: Populacja - Gmina Bieliny w latach 2002 - 2016 (dane według faktycznego miejsca zamieszkania, stan na koniec 31 XII).

Populacja – Gmina Bieliny w latach 2002 – 2016

(źródło: GUS)

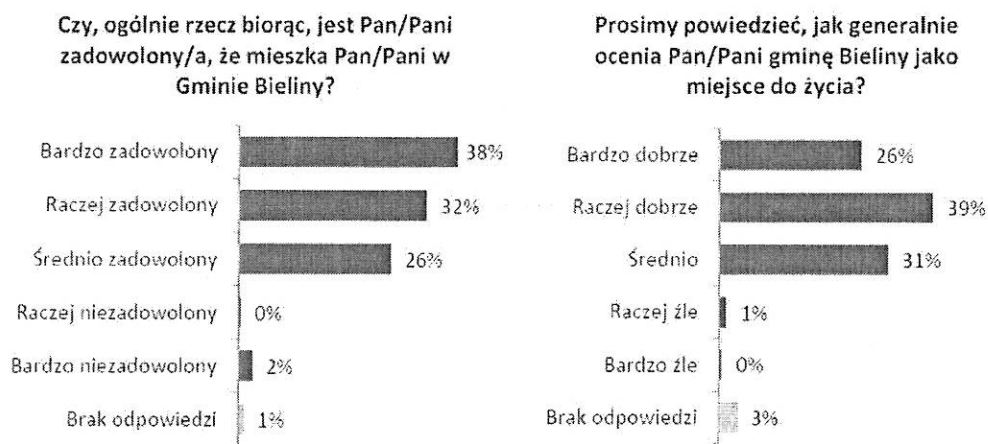
Źródło: www.polskawliczbach.pl, na podstawie danych GUS

W porównaniu z rokiem 2010 można zauważyć systematyczny wzrost liczby ludności w Gminie Bieliny. Wzrostu liczby ludności należy upatrywać w dodatnim wskaźniku przyrostu naturalnego, korzystnych warunkach bytowych oraz stosunkowo młodym społeczeństwie.

W gminie do roku 2014 obserwowane było zjawisko niekorzystnego salda migracji. Więcej osób wymeldowuje się z gminy, niż zameldowuje. Od roku 2015 sytuacja ta uległa korzystnej zmianie.

Z badań ankietowych prowadzonych przez samorząd gminy w Bielinach wynika, że gmina przez większość mieszkańców postrzegana jest jako atrakcyjna do zamieszkania.

Wykres: Zadowolenie mieszkańców z życia w gminie Bieliny (dane na rok 2014)

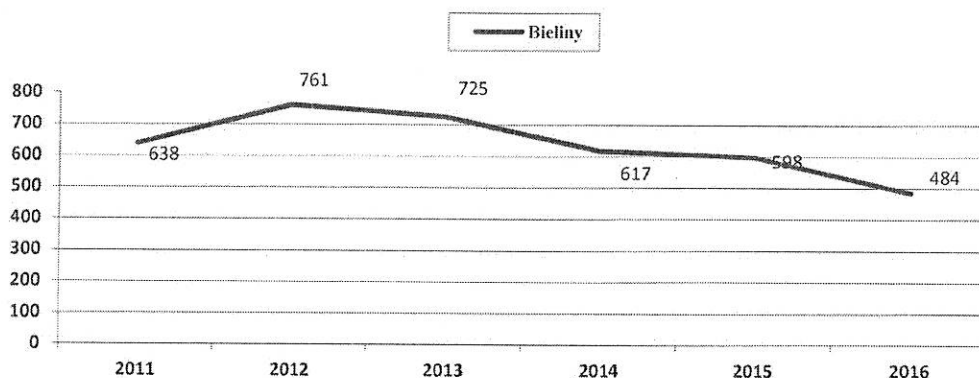

Źródło: „Strategia Rozwoju Gminy Bieliny do 2020 roku”.

Rynek pracy

Bezrobocie stanowi jeden z istotnych problemów gminy Bieliny. Według danych na koniec listopada 2016 roku w gminie Bieliny bez pracy pozostawało 484 osób, w tym 264 kobiety i 161 osób długotrwale bezrobotnych. Zdecydowaną większość osób bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 18-44 lat (373, dane <http://www.pupkielce.pl/>). Niewiele osób, bo tylko 76 posiadało prawo do zasiłku.

Wykres: Liczba osób bezrobotnych w gminach Bieliny w latach 2010 – 2016 (dane liczbowe, stan na koniec 31 XII, dla 2016 r. stan na koniec listopada).

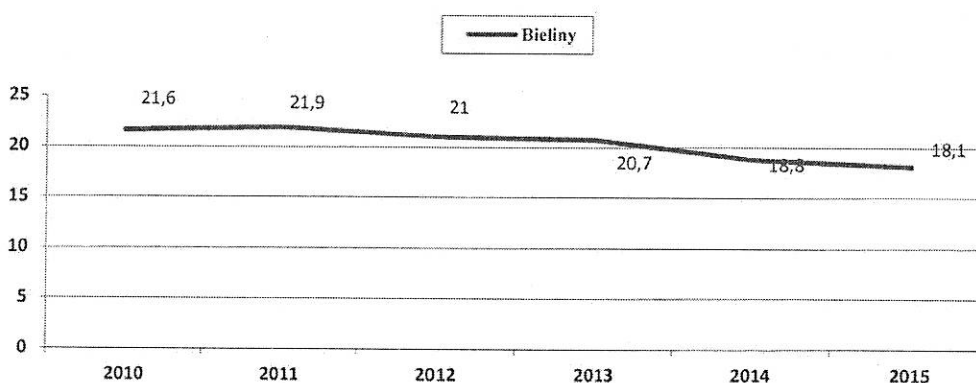
Źródło: http://www.pupkielce.pl/urzad_pracy/2011.html

Na przestrzeni 5 lat zaobserwowano spadek liczby osób bezrobotnych w gminie Bieliny.

Pomoc społeczna

Brak pracy wśród wielu mieszkańców gmin znajduje swoje odzwierciedlenie w danych statystycznych dotyczących pomocy społecznej. Na tle danych archiwalnych zaznacza się wzrost osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Bieliny. Warto jednak zaznaczyć, że w gminie Bieliny pomocą jest objęta dużo większa grupa mieszkańców.

Tabela: Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego ogółem w gminie Bieliny (dane procentowe, stan na 31.12)

Źródło: Dane GUS - <http://stat.gov.pl/>.

Tabela: Beneficjenci pomocy społecznej z terenu gmin Bieliny w 2015 roku.

Wyszczególnienie	J.m.	Gmina Bieliny
Ogółem	gosp.	518
poniżej kryterium dochodowego	gosp.	389
powyżej kryterium dochodowego	gosp.	129
Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku		
Ogółem	osoba	1840
poniżej kryterium dochodowego	osoba	1358
powyżej kryterium dochodowego	osoba	482
Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku		
Ogółem	%	18,1
poniżej kryterium dochodowego	%	13,4
powyżej kryterium dochodowego	%	4,7
Korzystający ze świadczeń rodzinnych		
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci		612
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny – ogółem	osoba	1195
dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	osoba	1058
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	%	48,1

Źródło: Dane GUS - <http://stat.gov.pl/>.

Na koniec 2015 roku problem ubóstwa stanowił istotną bolączkę gminy Bieliny, choć nie tak dużą jak jeszcze w 2010 roku. Współczynnik pauperyzacji (WP), definiowany jako procentowy udział ludności biednej (osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną) w ogólnej liczbie mieszkańców gminy od roku 2010 poprawił się tylko nieznacznie (w roku 2010 wyniósł on 21,6%, a w 2015 r. 18,2%). Wśród osób znajdujących się poniżej kryterium dochodowego współczynnik ten niemal się nie zmienił (13,98% w roku 2010, 13,30% w roku 2015).

Budżet gminy

Dochód na 1 mieszkańca na koniec 2015 roku wyniósł w gminie Bieliny 3338,41 zł. i był niższy niż średnia w innych gminach w powiecie kieleckim (3378 zł). Dochody własne stanowiły kwotę 752,61 zł. Na 1 mieszkańca. Wydatki gminy Bieliny na 1 mieszkańca na koniec 2015 roku, stanowiły kwotę 3417,28 zł.

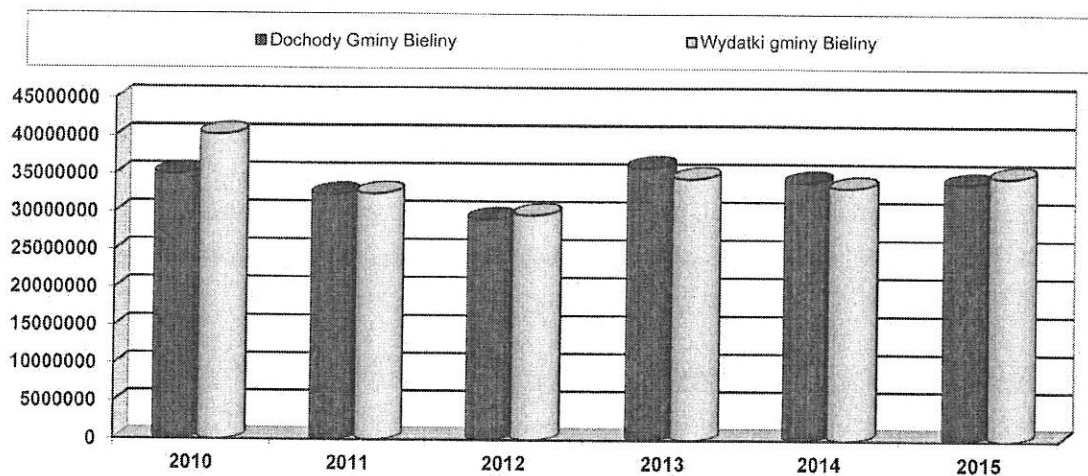
Tabela: Wydatki na 1 mieszkańca gminy Bieliny (stan na 31.12.2015 r.).

Wyszczególnienie	Gmina Bieliny
Wydatki ogółem:	3417,28
W tym:	
- na oświatę i wychowanie	1265,04
- na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	146,95

Źródło: <http://stat.gov.pl/>.

W kwotach ogólnych za 2015r. Gmina Bieliny zanotowała dochody na poziomie 33 938 315,27 w stosunku do dochodów w roku 2014 wynoszących 34 118 764,55 zł. Wydatki na koniec 2015r. wyniosły 34 740 077,28 zł w porównaniu do kwoty wydatków w roku 2014 - 33 364 697,87 zł.

Wykres: Dochody i wydatki budżetu gminy Bieliny w latach 2010 – 2015 (dane w mln zł, stan na 31.12).

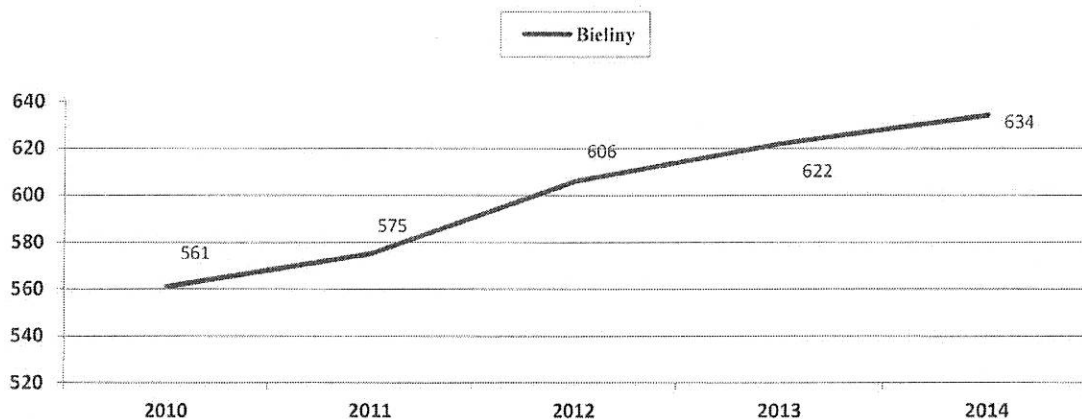

Źródło: <http://stat.gov.pl/>.

Przedsiębiorczość

Według stanu na koniec 2014 r. w rejestrze REGON w gminie Bieliny pozostawało 634 podmiotów gospodarczych (sektor prywatny i państwowy ogółem) i jest to liczba o 13% większa względem 2010 roku.

Wykres: Podmioty gospodarcze w gminie Bieliny w latach 2010-2014 (dane na 31.12).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - <http://stat.gov.pl/>.

Zdecydowana większość podmiotów gospodarczych w gminie to jednostki sektora prywatnego, w którym skupione było 95,8% ich ogólnej liczby (608 podmiotów prywatnych, 26 podmiotów państwowych).

Najczęściej, podmioty należące do sektora prywatnego w gminie deklarowały prowadzenie handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawę pojazdów samochodowych (włączając w to motocykle) - 32,9%, a na kolejnych miejscach znalazły się: budownictwo – 15,9% oraz transport i gospodarka magazynowa – 14,3%.

Spośród wszystkich podmiotów gospodarczych tylko 19 działało w sektorze: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (3%). Spośród wszystkich podmiotów najliczniej reprezentowane były te zatrudniające do 9 osób (612 podmiotów). Tylko dwa podmioty zatrudniały więcej niż 49 osób.

Tabela: Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki dla gminy Bieliny na tle danych lokalnych i ogólnokrajowych (stan na koniec 2014 roku, dane liczbowe).

Wyszczególnienie	Gmina Bieliny	Powiat kielecki	Woj. świętokrzyskie	Polska
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	623	743	872	1071
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	54	62	67	77

Źródło: <http://stat.gov.pl/>.

Analiza powyższych danych wskazuje na dużo niższy wskaźnik przedsiębiorczości w gminie Bieliny zarówno na tle średniej powiatu kieleckiego, jak i danych regionalnych oraz krajowych.

Gmina Bieliny ma charakter rolniczy. Powierzchnia gminy, na podstawie danych GUS, wynosi 8822 ha (88 km²). Dominują użytki rolne, które stanowią 66% powierzchni gminy, a także grunty leśne oraz powierzchnie zadrzewione i zakrzewione stanowiące ogółem 31% terenu. Z danych statystycznych Urzędu

Gminy Bieliny (źródło: <http://www.bieliny.pl/>) wynika, że w gminie jest 1597 gospodarstw, których średnia powierzchnia wynosi 3,2ha. Dominującą uprawą roślinną jest truskawka przemysłowa (ok. 1 000 ha) uprawiana od blisko 50 lat na plantacjach o powierzchni od 0,2 do 2,0 ha. W gminie uprawia się również zboża, ziemniaki, oraz szczypior.

IV. Diagnoza turystyczna:

W „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego” z roku 2014 gminy Bieliny (wraz z gminami: Bodzentyn, Pawłów, Łagów) została zakwalifikowana do obszarów o największym potencjale przyrodniczo-krajobrazowym w kategorii 1. *Obszar turystyczny Gór Świętokrzyskich*. Z dokumentu można wyczytać, iż obszar ten posiada wyjątkowo cenny potencjał przyrodniczo-krajobrazowy, który stwarza możliwości rozwoju różnych form turystyki o wysokim standardzie, zintegrowanych z ochroną środowiska przyrodniczego. Głównym zadaniem polityki przestrzennej winno być wsparcie inwestycji turystycznych podejmowanych w oparciu o kompleksową strategię rozwoju turystyki, obejmującą cały obszar funkcjonalny Gór Świętokrzyskich.

Działalność gospodarczą w obsłudze ruchu turystycznego w naturalny sposób ukierunkowuje położenie geograficzne gmin, w szczególności ich lokalizacja w otulinie Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Korzystne położenie, a także bliskość aglomeracji kieleckiej to duży atut.

IV.1. ZASOBY PRZYRODNICZE

Pod względem fizyczno-geograficznym (podział wg J. Kondrackiego) obszar gminy Bieliny położony jest w obrębie Wyżyny Małopolskiej, w obszarze jednostek niższego rzędu: makroregion Wyżyna Kielecka, mezoregion Góry Świętokrzyskie. Biorąc pod uwagę podział Gór Świętokrzyskich na mikroregiony fizycznogeograficzne jest to obszar na pograniczu Pasma Świętokrzyskiego zbudowanego z górnokambryjskich kwarcytów, piaskowców, łupków oraz Padolu Kielecko – Łagowskiego, który jest uwarunkowanym tektonicznie obniżeniem denudacyjnym zbudowanym z mało odpornych skał środkowogórskich (margli i wapieni) oraz dolnokarbońskich piaskowców i łupków przykrytych piaszczysto-gliniastymi utworami czwartorzędowymi.

Zróżnicowanie wysokościowe terenu jest znaczne. Najniższy punkt na obszarze gminy znajduje się w dolinie rzeki Belnianki (w miejscu gdzie opuszcza ona już obszar gminy) i leży na wysokości 269,1 m n.p.m., najwyższy położony jest w paśmie Łysogórskim – 549,7 m n.p.m. (szczyt nad przełęczą Kakonińską).

Powierzchnia gruntów leśnych, dane GUS za 2011 rok, wynosi 2680,5 ha, natomiast powierzchnia lasów 2651,2 ha (wskaźnik lesistości wynosi 30,1%). W układzie własnościowym dominują lasy publiczne (1913,2ha), w tym lasy publiczne własności Skarbu Państwa (1907,50 ha). Większe kompleksy leśne zgrupowane są w północnej, południowej oraz centralnej części gminy. Wśród siedlisk dominują lasy mieszane wyżynne, bory i lasy świeże oraz bory mieszane. Przeważają lasy bukowo – jodłowe.

Prawie cały obszar gminy leży w górnej części zlewni Belnianki, a granice gminy prowadzą w niewielkiej odległości od wododziału zlewni tej rzeki, który na pewnym odcinku (Łysogóry) rozdziela dorzecza Kamiennej i Nidy (wododział II rzędu). Główną rzeką gminy jest więc rz. Belnianka z dopływami prawobrzeżnym: rz. Kakonianką i Daljanką oraz lewobrzeżnymi: rz. Hutką i Nidzianką. Rzeką Belnianka po połączeniu z rzeką Lubrzanką (poza obszarem gminy Bieliny) tworzy rz. Czarną Nidę. Południowo – wschodni fragment obszaru gminy odwadnia rzeka Łagownica. Układ hydrologiczny cieków wodnych jest naturalny z licznymi meandrami. Rzeki posiadają typowy charakter górski, wahania stanu wód powodowane są zmiennością zasilania - stany wysokie występują w okresie wiosennych wezbrań oraz deszczy nawalnych. Na terenie gminy nie ma stawów i oczek wodnych o powierzchni powyżej 0,5 ha.

Cały obszar gminy odznacza się walorami przyrodniczo – krajobrazowymi i w całości objęty jest różnymi formami prawnej ochrony przyrody.

Północna część gminy położona jest w Świętokrzyskim Parku Narodowym i jego otulinie, natomiast część południowa znajduje się w Cisowsko – Orłowińskim Parku Krajobrazowym i jego otulinie. Prawie cały obszar gminy Bieliny, zgodnie z koncepcją krajowej sieci ekologicznej (ECONET-PL) stanowi fragment węzła ekologicznego o randze międzynarodowej (31M – Obszar Świętokrzyski). Od południa przylega do niego bezpośrednio krajowy węzeł ekologiczny (20K – Obszar Cisowsko – Orłowiński). Oba te węzły są najważniejszymi elementami regionalnego systemu przyrodniczego. Wysokie walory przyrodnicze posiada dolina rzeki Belnianki – rzeka pełni funkcje ekologiczne – jest lokalnym korytarzem ekologicznym. Formy ochrony przyrody w gminie Bieliny ukazują poniższe zestawienia.

Tabela. Formy ochrony przyrody w Gminie Bieliny

Forma ochrony przyrody	Nazwa	Podstawa Prawna
Park Narodowy	Świętokrzyski Park Narodowy	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 stycznia 1996r. w sprawie Świętokrzyskiego Parku Narodowego (Dz. U. Nr 4 poz. 29). Rozporządzenie częściowo uchyliło Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950r. w sprawie utworzenia Świętokrzyskiego Parku Narodowego (Dz. U. Nr 14 poz. 133) Uchwała Nr XII/65/07 Rady Gminy Bieliny z dnia 4 października 2007r. w sprawie ustanowienia obszaru chronionego krajobrazu na terenie otuliny Świętokrzyskiego Parku Narodowego w gminie Bieliny (Dz. Urz. Woj. Świąt. Nr 244, poz. 3642)
Park Krajobrazowy	Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy	Uchwała Nr XLIX/870/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014r. w sprawie utworzenia Cisowsko – Orłowińskiego Parku Krajobrazowego (Dz. U. Woj. Świąt. z 2014r., poz. 3147)

[Źródło: Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Bieliny na lata 2013 -2028, Bieliny 2013]

Tabela. Formy ochrony przyrody w Gminie Bieliny c.d.

Forma ochrony przyrody	Nr rejestrowy	Nazwa	Powierzchnia (ha)	Rodzaj	Podstawa prawna
Rezerwat przyrody	21	Zamczysko	14,14	Leśny	Zarządzenie MLI PD z 15.05.1959r. (MP Nr 61 z 1959, poz. 310). Obwieszczenie Woj. Świąt. z 15.10.2001r. (Dz. Urz. Woj. Świąt. Nr 107 poz. 1270)

[Źródło: Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Bieliny na lata 2013 -2028, Bieliny 2013]

Tabela. Formy ochrony przyrody w Gminie Bieliny c.d.

Forma ochrony przyrody	Nazwa	Podstawa prawna	Opis
Obszar Chronionego Krajobrazu	Cisowsko-Orłowski Obszar Chronionego Krajobrazu	Uchwała Nr XLIX/878/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014r. w sprawie utworzenia Cisowsko – Orłowski Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. U. Woj. Świąt. z 2014r., poz. 3152)	Położony na terenie otuliny Cisowsko-Orłowski Parku Krajobrazowego, w centralnej części województwa. Tereny te obejmuje się ochroną ze względu na bogactwo ekosystemów i zróżnicowany krajobraz oraz funkcję korytarzy ekologicznych.
	Świętokrzyski Obszar Chronionego Krajobrazu	Uchwała Nr XII/65/07 Rady Gminy Bieliny z dnia 4 października 2007 r. w sprawie ustanowienia obszaru chronionego krajobrazu na terenie otuliny Świętokrzyskiego Parku Narodowego w gminie Bieliny (Dz. Urz. Woj. Świątokrz. Nr 244, poz. 3642 z dnia 17 grudnia 2007r.)	Wyznaczony na terenie otuliny Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Chroni cenne ekosystemy przyrodnicze i czystość wód powierzchniowych oraz cenne walory krajobrazowe.

[Źródło: Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Bieliny na lata 2013 -2028, Bieliny 2013]

Tabela. Formy ochrony przyrody w Gminie Bieliny c.d.

Forma ochrony przyrody	Nazwa	Kod	Powierzchnia (w ha) w gminie
Specjalny Ochrony Natura 2000	Obszar Siedlisk Lasy Cisowsko-Orłowski	PLH260040	488,33
	Łysogóry	PLH260002	874,44
	Ostoja Jeleniowska	PLH260028	329,13

[Źródło: Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Bieliny na lata 2013 -2028, Bieliny 2013]

Tabela. Formy ochrony przyrody w Gminie Bieliny c.d.

Forma ochrony przyrody	Nr rej. RDOŚ	Nazwa	Data utworzenia	Podstawa prawna - obowiązująca
Pomniki przyrody	87	Cis pospolity	27-12-1986	Zarządzenie Nr 26/86 Wojewody Kieleckiego z dnia 24 grudnia 1986r. w sprawie uznania za pomniki przyrody. Dz. Urz. Woj. Kieleckiego Nr 20, poz. 183, z dn. 27.12.1986 r.
	129	Skalki	02-10-1987	1) Zarządzenie Nr 23/87 Wojewody Kieleckiego z dnia 2 października 1987 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody. Dz. Urz. Woj. Kieleckiego Nr 19, poz. 223. 2) Rozporządzenie Nr 7/94 Wojewody Kieleckiego z dnia 4 sierpnia 1994 r. zmieniające zarządzenie w sprawie uznania za pomniki przyrody. Dz. Urz. Woj. Kieleckiego Nr 8, poz. 55, z dn. 30.08.1994 r.

[Źródło: Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Bieliny na lata 2013 -2028, Bieliny 2013]

Obszar gminy należy do Okręgu Łysogórskiego Świętokrzyskiej Krainy Roślinnej. Zarejestrowano tu występowanie 40 gatunków chronionych m.in. śnieżyczka przebiśnieg, pełnik europejski, rosiczka okrągłolistna, bardzo rzadki w kraju – nasięźrzał wielolistny, 35 gatunków drzew, z jodłą, a także bukiem, sosną, dębem, świerkiem, lipą szerokolistną. Spotyka się bogate skupiska modrzewia i resztki, niegdyś bardzo częstego, cisa (400 letni okaz rośnie koło kościoła w Makoszynie i został uznany za pomnik przyrody).

W centralnej części pasma Orłowińskiego znajduje się rezerwat leśny "Zamczysko" o powierzchni 14,4 ha, utworzony w 1959 roku. Wiek niektórych buków rosnących w rezerwacie szacuje się na około 220 lat. Zachowały się tutaj pozostałości wczesnośredniowiecznej pogańskiej świątyni słowiańskiej – ośrodka kultu bogini płodności Makoszy. Od jej imienia prawdopodobnie powstała nazwa miejscowości Makoszyn.

III.2. ZASOBY KULTUROWE

Zespół Klasztorny na Świętym Krzyżu

Największą atrakcją turystyczną i kulturową omawianego obszaru jest Klasztor na Świętym Krzyżu. Obiekt chociaż położony na terenie gm. Nowa Słupia znacząco oddziałuje na obszar gm. Bieliny (jedyna droga kołowa prowadząca do zabytkowego zespołu klasztornego wiedzie przez teren Gminy Bieliny). To właśnie w gminie Bieliny krzyżują się główne szlaki turystyczne Gór Świętokrzyskich (czerwony i niebieski) i tędy wiedzie również czerwony trakt pieszy prowadzący ze Świętej Katarzyny do Sanktuarium Drzewa Krzyża Świętego na Świętym Krzyżu. Jest także bardzo często wybieranym miejscem wypoczynku i rekreacji grup zorganizowanych, zarówno szkolnych, studenckich, jak również dorosłych, w tym grup studyjnych poznających dobre przykłady samorządów rozwijających się w kierunku turystycznym i stawiającym na aktywność swoich mieszkańców.

Sanktuarium na Świętym Krzyżu, kompleks to najwyższej wartości środowiska kulturowego w skali ponadregionalnej. W jego skład wchodzi opactwo benedyktynów, położone obok pogańskie wały kultowe oraz drogi Królewska i Opacka, łączące klasztor z pobliską Nową Słupią. W latach 2009-2014 Gmina Bieliny zrealizowała wspólnie z Klasztorem Misjonarz Oblatów Maryi Niepokalanej na Świętym Krzyżu projekt „Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich wraz z restauracją zabytków Świętego Krzyża”. Każdego roku jako miejsce docelowe pielgrzymek wybiera je około 250 tys. osób.

Osada Średniowieczna w Hucie Szklanej

Centrum Tradycji, Turystyki i Kultury Gór Świętokrzyskich w Bielinach to instytucja odpowiedzialna po stronie władz samorządowych gminy Bieliny za rozwój promocję turystyki, kultury oraz sportu na terenie gminy. Centrum to instytucja powstała z połączenia dwóch samorządowych instytucji kultury: Gminnego Centrum Kultury i Sportu w Bielinach oraz Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich. Instytucja funkcjonuje pod nową nazwą od 1 listopada 2014 roku. Centrum Tradycji, Turystyki i Kultury Gór Świętokrzyskich w Bielinach jest instytucją zarządzającą m.in. Osadą Średniowieczną w Hucie Szklanej. Osada leżąca u podnóża Świętego Krzyża jest interaktywnym obiektem, w którym zwiedzający mogą dowiedzieć się jak wyglądało życie mieszkańców tutejszych terenów w IX-XII wieku. Osada oferuje szeroką gamę warsztatów i zajęć interaktywnych przede wszystkim dla grup zorganizowanych, ale również gości indywidualnych.

„Osada Średniowieczna” położona jest w Hucie Szklanej. Wioska została wybudowana na nieruchomości gminnej o pow. 1,58 ha (numery działek 10/1, 10/2, 11/1, 11/2). Osada stanowi rekonstrukcję wczesnośredniowiecznej wioski z IX -XII wieku będącej swoistym skansenem archeologiczno-historycznym. Uroczysta inauguracja obiektu odbyła się 8 maja 2011 roku. Od tego też roku w obiekcie odbywa się uroczyste rozpoczęcie sezonu turystycznego w sercu Gór Świętokrzyskich.

Osada podzielona jest na 3 części:

- I strefa położona na zboczu od strony drogi prowadzącej na Święty Krzyż. Strefa pełni funkcję socjalno - rekreacyjno - gastronomiczną z karczmą regionalną, bramą główną – „wehikułem czasu” oraz placem zabaw „grodziskiem”

- II strefa „sacrum” pośrednia położona na niewielkiej wyniosłości, do której przechodzi się przez pomost drewniany nad potokiem - okresowym dopływem rzeczki Hutki. W tej sferze znajduje się: staw „mokrado”, kręgi bóstw Śwista, Pośwista i Pogody, amfiteatr,

- III strefa z osadą słowiańską z budownictwem nawiązującym do IX- XII wieku. Strefa składa się z chat, warsztatów prezentujących poszczególne rzemiosła i studnię po środku. Zlokalizowane są w niej stanowiska rzemieślnicze, w których w interaktywny sposób ukazywane jest życie i praca z czasów średniowiecza.

Karczma Izba Dobrego Smaku w Hucie Szklanej

Na terenie Osady powstała Izba Dobrego Smaku - karczma regionalna. Osada to miejsce o charakterze turystyczno – edukacyjno - rekreacyjnym, które pozwala przenieść się turystom w czasy pierwszych osadników Gór Świętokrzyskich. W obiekcie jego „mieszkańcy” (stała grupa rzemieślników) wciela się w postaci ze średniowiecza tak, by odwiedzający mogli „namacalnie” poznać specyfikę życia w ówczesnej epoce. Tutaj każdy może poznać średniowieczną rzeczywistość z całym jej kolorytem – z pogańskimi bóstwami, których na szczycie Łysej Góry czcili przed wiekami pradawni mieszkańcy tych ziem. To właśnie tu można spotkać bohaterów świętokrzyskich legend, a także pierwszych osadników Gór Świętokrzyskich i ich pracę (każde stanowisko poświęcone jest innemu zawodowi i zajęciu, np.

garncarstwu, tkactwu, rolnictwu, kowalstwu itp.). Zwiedzający mogą również sami „wcielić się” w przedstawicieli starych zawodów, spróbować tradycyjnych czynności – własnoręcznie ulepić garnek z gliny czy utkać troczek.

Dzięki wykorzystaniu innowacyjnych w regionie technik i metod - interaktywnych pokazów, warsztatów, inscenizacji i zajęć edukacyjnych wzbogaconych prezentacjami utrzymanymi w klimacie słowiańskim znacznie zwiększyła się atrakcyjność Osady Średniowiecznej, a tym samym całej gminy i obszaru u stóp Łysej Góry. Generuje to dodatkową ilość turystów i gości chcących uczestniczyć w niezwyklej podróży w czasie – zwłaszcza grupy szkolne dzieci i młodzieży, dla których pobyt w Osadzie Średniowiecznej ma wymiar przede wszystkim edukacyjny – żywe lekcje historii, pełne przygód i niezapomnianych wrażeń. Dodatkowym atutem jest charakterystyczna infrastruktura obiektu oraz wspaniałe otoczenie przyrody i walory krajobrazowe (bliskość Świętego Krzyża, Świętokrzyskiego Parku Narodowego, szlaków pieszych, malownicze widoki).

Budowy Osady Średniowiecznej Gminie Bieliny i realizacja całego projektu „Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich wraz z restauracją zabytków Świętego Krzyża – etap I i II” pozwoliło Gminie Bieliny na stworzenie warunków do wykorzystania autentycznej spuścizny kulturowej Gór Świętokrzyskich i budowy na niej oferty turystycznej w ciekawy, interaktywny sposób.

Funkcjonowanie Osady Średniowiecznej pozwala na udostępnienie i upowszechnienie, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży zasobów kultury ludowej, historii i tradycji Gór Świętokrzyskich (w tym legend świętokrzyskich) w formie oferty dla całych rodzin, zabaw integracyjnych.

Osada i znajdująca się na jej terenie karczma jest też miejscem promocji lokalnych artystów (KGW, kapele ludowe, zespoły ludowe) i kuchni regionalnej (np. truskawka bielińska wpisana na listę produktów tradycyjnych).

Zagroda chłopska w Kakoninie

Tuż obok Osady biegnie czerwony szlak turystyczny prowadzący do Kakonina, gdzie znajduje się charakterystyczny dla wsi świętokrzyskich drewniany budynek mieszkalny, wybudowany w 1820 roku. Zabytkowa chałupa położona jest w bezpośrednim sąsiedztwie głównych szlaków turystycznych Łysogór i pełni rolę muzealnego punktu etnograficznego zachowanego "in situ". Niegdyś we wnętrzu chałupy znajdowały się autentyczne rekwizyty etnograficzne przedstawiające materialne warunki życia średniozamożnej rodziny rolniczej z przełomu XIX i XX wieku. W sieni można było obejrzeć interesującą wystawę pt. "Kakonin wiosną" artysty fotografika Henryka Pieczuła, ukazującą nieistniejącą zabudowę wsi sprzed blisko 30 lat. Obecnie we współpracy z mieszkańcami Gminy Bieliny samorząd prowadzi działania zmierzające do ponownego wyposażenia obiektu w autentyczne eksponaty i rekwizyty gospodarstwa domowego.

W roku 2013 zakończyły się prace inwestycyjne z rozbudową obiektu – wokół zabytkowej chałupy dobudowano stodołę i wozownię oraz portierni, wykonano bramę wjazdową i parking. Należy wspomnieć, że inwestycja ta była kontynuacją zrealizowanej w roku 2006 budowy budynku stylizowanego na XIX-

wieczną oborę – budynku przystosowanego do celów gastronomicznych, w której obecnie znajduje się siedziba Spółdzielni Socjalnej „Pod Jodłami”, która oferuje szereg atrakcji i animacji dla turystów przemierzających szlaki turystyczne Gór Świętokrzyskich.

Realizacja zadania wzbogaciła istniejące dotychczas budynki XIX-wiecznej chałupy (autentycznej) będącej jednym z eksponatów Muzeum Wsi Kieleckiej oraz zrekonstruowanej kilka lat temu obory. Obecnie, na skraju lasu – Świętokrzyskiego Parku Narodowego, jedynie kilka kilometrów od szczytu Łysicy widnieje piękny, stanowiący całość pod względem architektonicznym obiekt wzbogacony o budynek stodoły i wozowni oraz tzw. „stróżówki”. Poprzez ciekawe rozwiązania obiekt nawiązuje tematycznie do autentycznej zagrody świętokrzyskiej wsi sprzed kilkuset lat. Obora jest wybudowana na podstawie inwentaryzacji zabytkowej obory z Gminy Morawica, budynek wozowni jest wzorowany na autentycznej wozowni z Woli Szczygiełkowej, budynek stodoły na podstawie inwentaryzacji konserwatorskiej podobnych obiektów z Gminy Morawica i Nowa Słupia. Inwentaryzacje zostały udostępnione na potrzeby opracowania dokumentacji przez Muzeum Wsi Kieleckiej. Wszystkie budynki wykonane są jednokondygnacyjne, z drewna, pokryte charakterystycznym gontem, z dachami czterospadowymi, ogrodzone drewnianym płotem stanowią ciekawą atrakcją turystyczną, która już od tegorocznego sezonu turystycznego rozpocznie funkcjonowanie.

Obiekt zawiera elementy przystosowującego go do oczekiwanego ruchu turystycznego. Posiada salę warsztatową, parking, w tym dla osób niepełnosprawnych i chodniki.

Kościół w Bielinach i szlak zabytkowych kapliczek

W wolnej chwili warto obejrzeć XVII-wieczny kościół barokowy w Bielinach, w którym prawdopodobnie pochowano Jana Chryzostoma Paska. W kościele pw. Świętego Józefa Oblubieńca Matki Bożej, odrestaurowanym, zbudowany w 1637 r. w kształcie krzyża, zasklepiony, kryty blachą, w wielkim ołtarzu oglądać można obraz Świętej Rodziny szkoły flamandzkiej. Nie można w swych wędrówkach po Gminie pominąć zabytkowych, drewnianych kapliczek pochodzących z I połowy XIX wieku. Mieszkańcy budowali je ku czci świętych patronów chroniących przed zarazą i żywiołami, prosząc o łaskę i opiekę. Kapliczki, figurki i krzyże przydrożne są symbolem religijności ludowej, przesiąkniętej mądrą tradycją, ale i przesądami. Przez lata były miejscem spotkań, modlitw – integrującym mieszkańców wsi. Tworzyły nastrój majowych wieczorów. Przed kapliczką, krzyżem zdejmowało się czapkę, wykonywano znak krzyża. Małe świątynie pachniały bzem, polnymi kwiatami.

Krzyże Katyńskie

Pomnik Ofiar Katynia, Charkowa i Miednoje. Znajduje się u podnóża Świętokrzyskiego Parku Narodowego, nazywany "Golgotą Wschodu". Trzy stalowe krzyże oznaczone są nazwami miejscowości będących dla Polaków symbolem tragedii, jaka rozegrała się w 1940 r. Na cokole pomnika umieszczono żeliwne tablice z napisami w pięciu językach świadczące dobitnie o dramatycznej śmierci ofiar wojny. Owe krzyże utrwalają pamięć tych, którzy oddali życie za ojczyznę. Trzy Krzyże zostały 12 lutego 1999 przekazane jako Pomnik

Katyński Trzech Krzyży Świętokrzyskiemu Parkowi Narodowemu. Lokalizacja pomnika właśnie w tym miejscu ma uzasadnienie historyczne - miejsce to jest odwiedzane przez cały rok przez pielgrzymów i turystów.

Na terenie gminy Bieliny znajduje się 46 stanowisk archeologicznych, z czego ponad 65 % stanowisk archeologicznych, stanowią ślady i stanowiska produkcji dymarskiej. Datują się one na dwa okresy: epoki kamienia , do których zaliczyć należy przede wszystkim stanowiska w okolicach miejscowości Huta Nowa, Huta Podłysica i Huta Stara oraz późnego średniowiecza, usytuowane w okolicach miejscowości Napęków. Ponadto w miejscowościach Huta Nowa, Huta Szklana i Huta Stara znajdują się także stanowiska hutnictwa szkła z XVII wieku.

Położenie, komunikacja

Gmina Bieliny leży w sercu Gór Świętokrzyskich - jednych z najstarszych Gór w Europie, u stóp dwóch najwyższych jej szczytów. Oddalona jest o 23 kilometry na wschód od Kielc - stolicy województwa. Droga krajowa nr 74 i wojewódzka nr 753 - stanowiąca znaczny odcinek małej pętli wokół Gór Świętokrzyskich - pozwalają łatwo dotrzeć do nas z większych miast Polski. Tędy wiedzie jedyna droga kołowa na Święty Krzyż - najstarszego polskiego ośrodka pielgrzymowania. Ponadto przez gminę Bieliny biegnie szeroka sieć połączeń autobusowych i minibusów, która łączy gminę zarówno ze stolicą województwa jak i z innymi atrakcjami znajdującymi się na terenie Województwa Świętokrzyskiego. Władze gminy dbają o dobry stan dróg gminnych i powiatowych, których stan dzięki możliwości finansowania ze środków zewnętrznych cały czas się poprawia. Dobrze rozwinięta sieć dróg gminnych i powiatowych na terenie gminy pozwala dotrzeć turystom do najciekawszych zakątków gminy.

Ponadto dla zwiększenia komfortu turystów odwiedzających Góry Świętokrzyskie i dla usprawnienia ruchu turystycznego wokół Świętego Krzyża w roku 2013 w sezonie turystycznym Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Świętokrzyskiej z siedzibą w Łagowie w roku 2013 z pieniędzy pochodzących z 1% finansowało bezpłatną komunikację turystyczną między atrakcjami leżącymi wokół Św. Krzyża. Dotychczas turysta wędrujący na Święty Krzyż od strony Gminy Bieliny lub Nowej Słupi miał problem z powrotem do miejsca pozostawienia samochodu i musiał wracać tą samą trasą, by dalej udać się do miejscowości leżącej po drugiej stronie góry. Takie rozwiązanie powodowało, że zwiedzanie było nieatrakcyjne i uciążliwe dla turystów. Obecnie turysta może zostawić samochód np. w Nowej Słupi (po drugiej stronie góry, na której leży Sanktuarium) i rozpocząć zwiedzanie od Centrum Kulturowo-Archeologicznego, by zakończyć w Osadzie Średniowiecznej w Hucie Szklanej, skąd mógł powrócić na parking odjeżdżającym co godzinę busem. Z Nowej Słupi zabierane były z kolei osoby, które rozpoczynały swoją wyprawę w Hucie Szklanej.

Bus jest bezpłatny dla wszystkich posiadających bilety wstępu do Centrum Kulturowo-Archeologicznego (z Gminy Nowa Słupia leżącej pod drugiej stronie Świętego Krzyża) lub Osady Średniowiecznej (zarządzanej przez Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich – samorządową instytucję kultury Gminy Bieliny) albo Muzeum Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Podmioty te są partnerami przedsięwzięcia.

W roku 2014 trasa bezpłatnego busa zostanie wydłużona do miejscowości Święta Katarzyna w gminie Bodzentyn, gdzie turyści najczęściej rozpoczynają swoją wędrówkę po Górach Świętokrzyskich.

Baza noclegowa

Baza noclegowa na terenie gminy Bieliny cały czas się rozwija. Coraz więcej osób z terenu gminy decyduje się na założenie gospodarstwa agroturystycznego. Władze gminy, z racji jej typowo rolniczego charakteru szukają możliwości pozyskania środków zewnętrznych, aby pomóc zainteresowanym mieszkańcom w poszukiwaniu alternatywnych źródeł dochodu. Obecnie na terenie gminy istnieje 23 gospodarstw agroturystycznych, które dysponują 202 miejscami noclegowymi. Część z gospodarstw działa tylko w okresie sezonu turystycznego, czyli od kwietnia do października. Istnieją także takie, które zapraszają turystów przez cały rok i tak ubogacają swoją ofertę, by w sezonie zimowym gmina Bieliny także miała liczne atrakcje do zaoferowania turystom.

Bardzo ważnym obiektem noclegowym w gminie jest schronisko młodzieżowe wybudowane w ramach projektu „Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich wraz z restauracją zabytków Świętego Krzyża - etap I” przy Szkole Podstawowej w Hucie Starej. Oferuje 50 miejsc noclegowych dla młodzieży, która przyjeżdża w Góry Świętokrzyskie w ramach ferii i zielonych szkół oraz pielgrzymów, którzy odwiedzają Zespół Klasztorny na Świętym Krzyżu – Perłę Gór Świętokrzyskich. Obiekt działa całorocznie. W schronisku jest 50 miejsc noclegowych: 10 pokoi 4-osobowych (łóżka piętrowe), 1 pokój 6-osobowy, 2 pokoje 2-osobowe (łóżka piętrowe). Obiekt jest przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Obok znajduje się boisko i pole biwakowe na 10 stanowisk. Do dyspozycji jest 5 łazienek z toaletami, prysznicami i umywalkami, w tym 1 łazienka przystosowana dla osób niepełnosprawnych. Goście mogą skorzystać z aneksu kuchennego wyposażonego w pełny komplet naczyń i sprzęty kuchenne lub z cateringu z Karczmy w Hucie Szklanej.

Oferta schroniska skierowana jest zarówno do grup zorganizowanych jak i turystów indywidualnych. Obiekt jest zarządzany przez Zespół Szkół w Hucie Starej i stanowi własność Gminy Bieliny.

Również w budynku karczmy (na poddaszu) działającej przy Osadzie Średniowiecznej w Hucie Szklanej utworzone zostały dwa pokoje dwuosobowe z łazienkami. Noclegi w obiekcie będą uruchomione w bieżącym sezonie i będą świadczone cały rok.

Ponadto na terenie gminy działają również inne obiekty świadczące usługi hotelarskie:

- Ośrodek Turystyczno – Wypoczynkowy „Jodłowy Dwór”, który ma do dyspozycji turystów posiada 150 miejsc noclegowych. Obiekt przyjmuje gości cały rok.
- Siedlisko Czarownica w Lechowie, które na potrzeby turystów w swojej ofercie ma do wynajęcia 4 komfortowe całoroczne domki drewniane z sauna i kominkiem oraz budynek jadalno-bawialny z miejscem do zabawy dla dzieci. Każdy domek dysponuje 6 miejscami noclegowymi.

Z roku na rok powiększa się baza noclegowa na terenie gminy Bieliny. Aktualnie (stan na grudzień 2015 r.) na terenie gminy znajduje się obecnie 422 miejsc noclegowych.

Tabela: Baza noclegowo-wypoczynkowa na terenie gminy Bieliny (stan na grudzień 2015 r.)

Wyszczególnienie	Bieliny
Liczba gospodarstw agroturystycznych	23
Liczba miejsc noclegowych	202
Liczba hoteli	0
Liczba miejsc noclegowych	0
Liczba ośrodków wypoczynkowych	1
Liczba miejsc noclegowych	140
Liczba pensjonatów	0
Liczba miejsc noclegowych	0
Liczba schronisk	1
Liczba miejsc noclegowych	50
Inne obiekty noclegowe /domki, pokoje gościnne/	1
Ilość miejsc noclegowych	4

Źródło: UG Bieliny

Baza gastronomiczna

Gmina Bieliny posiada szeroką ofertę gastronomiczną skierowaną do turystów i osób chętnych poprobać świętokrzyskich specjałów. Gmina, która w całym województwie słynie jako zagłębie truskawkowe, ma do zaoferowania turystom wiele smakołyków, które w innych regionach Polski nie są znane.

Najważniejszym obiektem gastronomicznym w gminie jest Izba Dobrego Smaku w Hucie Szklanej – karczma zarządzana przez Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich. Izba Dobrego Smaku to kultura ludowa – świętokrzyski folklor w najlepszym wydaniu, smakowita kuchnia regionalna, gościnność i niepowtarzalny temperament „świętokrzyskich górali”, średniowieczne tradycje, magia Gór i legend świętokrzyskich, moc relikwii Krzyża Świętego.

To kulinarna i sentymentalna podróż w miejsce, gdzie króluje pyszna zarzucajka, pachną truskawkowe smakołyki, smalec z mnóstwem pyszności kusi swoim aromatem... i gdzie przypomnieć sobie z dzieciństwa smak wspaniałego barszczu z grzybami i wyśmienitych pierogów z mięsem. Obiekt oferuje również organizację przyjęć okolicznościowych i imprez integracyjnych w dwóch salach (wesel, komunii, chrzcin, bierzmowań, urodzin, itp.) z możliwością indywidualnego ustalenia menu (sale na około 50 osób).

Dodatkowo, na zamówienie Klienta wydarzenia wzbogacają występy Kapeli Ludowych, konkursy z postaciami z Krainy Legend Świętokrzyskich i inne atrakcje.

Karczma jest obiektem całorocznym. Obecnie ubiega się o członkostwo w Świętokrzyskiej Sieci Nasze Kulinarne Dziedzictwo. Na parkingu znajdującym się obok Karczmy i Osady Średniowiecznej znajduje się

również punkt małej gastronomii również zarządzany przez Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich serwujący dania typu Fast –food. Jest to obiekt sezonowy.

Od bieżącego sezonu (od kwietnia) ruszy również po zakończeniu robót budowlanych Izba Dobrego Smaku w Kakoninie – obiekt serwujący dania typu fast food i obiady na dowóz z Karczmy w Hucie Szklanej. Obiekt jest częścią zagrody w Kakoninie, której rozbudowa zakończyła się pod koniec 2013 roku. W budynku znajduje się około 30 miejsc konsumpcyjnych. Jest to obiekt działający w sezonie turystycznym. Punkt gastronomiczny jest prowadzony przez Spółdzielnię Socjalną „Pod Jodłami”.

Nieco wyżej znajduje się Ośrodek Turystyczno – Wypoczynkowy „Jodłowy Dwór”, który oferuje swoim gościom oraz turystom 160 miejsc konsumenckich w swojej stylowej restauracji z kominkiem. Kuchnia oferuje dania z kuchni regionalnej

Gospodarstwa agroturystyczne oferują swoim gościom pyszne potrawy, które przygotowywane są z naturalnych składników, najczęściej z użyciem warzyw i owoców z własnych upraw, które charakteryzuje ekologiczny sposób upraw.

Ponadto na terenie działają 2 pizzerie i 1 bar na otwartym powietrzu, które oferują dania z grilla oraz inne lubiane i szybkie dania. W Bielinach znajduje się również punkt serwujący wspaniałe desery i lody z automatu – obiekt jest sezonowy i ma przygotowane około 20 miejsc konsumpcyjnych.

Szlaki turystyczne

a) Przez teren naszej gminy przebiegają dwa szlaki turystyczne piesze:

- **Szlak niebieski:** Wał Małacentowski - Kapliczka świętego Mikołaja, 16 km Wał Małacentowski skrzyżowanie ze szlakiem zielonym Łągów - Nowa Słupia - Lechówek (2,5) - Duża Skala (5,00) - Bieliny(10,00) PKS- Podlesie, połączenie ze szlakiem czerwonym Kuźniaki - Gołoszyce] (12,00) - Kakonin (14,00) PKS - kapliczka św. Mikołaja (16,00)

- fragment czerwonego szlaku turystycznego im. Edmunda Massalskiego - główny szlak turystyczny Gór Świętokrzyskich:

Łysa Góra - Święty Krzyż (25,5) początek szlaku niebieskiego do Pętkowic - Przełęcz Hucka (28,00) - Podlesie (34,00) połączenie ze szlakiem niebieskim kapliczka św. Mikołaja - Wał Małacentowski - Kakonin (36,00)- kapliczka św. Mikołaja(38,00) początek szlaku niebieskiego Wał Małacentowski - Łysica (41,00) - Święta Katarzyna (43,5)

b) Szlaki rowerowe:

Trasa nr 1 - „Duża pętla”

Długość: 36 km

Opis: Trzy czwarte trasy biegnie po drogach asfaltowych, pozostała część wiedzie drogami gruntowymi. Nadaje się do przejechania na rowerach turystycznych. Odcinki trudniejsze można przejść prowadząc rower. Technicznie trasa dość łatwa, kłopoty mogą sprawić jedynie liczne podjazdy. Szczególną uwagę należy zwrócić przy przekraczaniu ruchliwych jezdni w Bielinach, Hucie Nowej, Lechowie Makoszynie.

Oznakowanie: znaki trasy standardowe - białe tło, na górze czarny symbol roweru, a pod nim zielony prostokąt lub szczapka. Znaki umieszczone są również na specjalnie przygotowanych do tego tabliczkach.

Przebieg: Huta Szklana, Bartoszowiny, Brzózki, Lechów, Makoszyn, Bieliny, Porąbki, Kakonin, Huta Podlysica, Huta Szklana, Św. Krzyż. Ścieżkę można przebyć także w odwrotnym kierunku skręcając w szklanej Hucie w kierunku miejscowości Huta Podlysica.

Kilometraż: Huta Szklana - Bartoszowiny (3,5km) - Lechów (5,5km) - Makoszyn (4,5km) - Bieliny (6km) - Porąbki Szkoła (3km) - Zagroda w Kakoninie (3km) - Huta Podlysica (6km) - Huta Szklana (2km) - Święty krzyż (3km).

Trasa nr 2 - „Mała pętla”

Długość: 15km

Opis: Trasa poprowadzona po drogach asfaltowych i gruntowych oraz częściowo leśnych. Nadaje się do przejechania na rowerach turystycznych z oponami z szosowym bieżnikiem. Odcinki nieutwardzone nie powinny sprawić trudności. Technicznie trasa bardzo łatwa, może być traktowana jako wariant dojazdowy do głównych ścieżek. Należy zachować ostrożność na skrzyżowaniach w Bielinach i Hucie Nowej.

Oznakowanie: znaki trasy standardowe - białe tło, na górze czarny symbol roweru, a pod nim żółty prostokąt lub strzałka. Znaki umieszczone są również na specjalnie przygotowanych do tego tabliczkach.

Przebieg: chcąc przejechać całą ścieżkę należy dojechać do Lechowa i stamtąd już rowerem kontynuować jazdę kierując się na Jeżwiny (uwaga na krzyżówce - skręt w lewo). Dalej Czaplów, Bieliny, Huta Podlysica, Huta Nowa, Jeżwiny, skrzyżowanie z drogą asfaltową do Lechowa.

Kilometraż: Krzyżówka w2 Lechowie - Lechów Jeżwiny, koniec drogi asfaltowej (1km) - Skrzyżowanie ścieżek (3km) [Pierwszy wariant prowadzi w lewo do Czaplowa i dalej zgodnie z opisem, kierując się bardziej w prawo dojedziemy do Huty Nowej i dalej jak w opisie tylko w przeciwnym kierunku. Oba warianty tworzą pętle] - Czaplów (1km) - Bieliny (2km) - Huta Podlysica (4km) - Huta Nowa (2km)- Skrzyżowanie ścieżek (2km) - Lechów Jażwiny (3km)- Krzyżówka w Lechowie (1km)

c) Biegowe trasy narciarskie:

Gmina Bieliny ze względu na swoje położenie w widłach pasm: Łysogórskiego i Cisowsko - Orłowińskiego posiada dogodne warunki do uprawiania narciarstwa biegowego. Wzgórza osiągające niewielkie wysokości o łagodnie opadających zboczach, na których jeszcze w marcu utrzymuje się śnieg dodatkowo sprzyjają uprawianiu tej dyscypliny sportu.

d) ścieżka edukacji przyrodniczej - Świętokrzyski Szlak Paproci:

Świętokrzyski Szlak Paproci to ścieżka edukacyjna, której szlak biegnie przez najpiękniejsze zakątki bielińskiej krainy i rozpoczyna się tuż obok Osady, a kończy przy Schronisku Młodzieżowym w Hucie Starej (w odległości około 2 km od Osady). Szlak powstał w ramach projektu Gminy Bieliny pn. „Świętokrzyski Szlak Paproci - Utworzenie Ścieżki Ekologicznej w Otulinie ŚPN w Gminie Bieliny” ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 - 2013, Działanie 4.2 Rozwój Systemów Lokalnej Infrastruktury Ochrony Środowiska i Energetycznej, Oś priorytetowa 4: Rozwój infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej.

Biegnie w otulinie i samym Świętokrzyskim Parku Narodowym. Długość szlaku wynosi około 4,5 km, a czas potrzebny do jego przejścia zależy od grupy wiekowej i ilości wykonanych zadań. Przygoda może trwać od 3 do 6 godzin. Na oznakowanej trasie znajdują się zadane miejsca odpoczynku i tablice edukacyjne, gdzie wędrujące grupy mogą zrelaksować się, omówić zadania oraz poszerzyć wiedzę z zakresu przyrody, ekologii. Dodatkowo w ramach projektu powstała strona internetowa oraz zostały opracowane i wydane scenariusze zajęć dydaktycznych na przedmiotowym Szlaku dla „zielonych szkół” wykorzystujące powstałą infrastrukturę.

e) niewyznaczony szlak przygód w Krainie Legend Świętokrzyskich

Gmina Bieliny od roku 2006 tworzy i rozwija produkt Kraina Legend Świętokrzyskich. Kraina Legend Świętokrzyskich to głównie gry terenowe organizowane w dowolnym miejscu na zlecenie Klienta. Głównym i najczęstszym miejscem organizacji gier terenowych Kraina Legend Świętokrzyskich jest fragment czerwonego szlaku turystycznego na odcinku Huta Szklana – Kakonin. Gry terenowe „Kraina Legend Świętokrzyskich” to ciekawa propozycja aktywnego spędzenia czasu połączona z zabawą i edukacją. To rodzaj gry strategicznej z komputera przeniesionej w rzeczywistość i to nie wirtualną, ze scenariuszami opartymi na rodzimych legendach. Na trasach przygód z legendami czekają postaci z przeszłości Gór Świętokrzyskich. Uczestnicy gier tworzą grupę – plemię, rywalizującą z innymi o zwycięstwo w grze. Otrzymują na starcie mapę trasy, której mają dotrzeć do celu, po drodze postaci z legend będą im w osiągnięciu tego celu przeszkadzać, bądź pomagać.

Trasa ma długość od kilku do kilkunastu kilometrów i wiedzie przez ciekawe zakątki Gór. Gracze spotykają ożywione postaci z legend: mnichów eremitów wędrujących szlakami i nawracających na wiarę chrześcijańską okoliczną ludność; czarownice rzucające uroki na mężczyzn; zielarki udzielające rad jak pokonać niebezpieczeństwa; boginię Mokosz radzącą jak zawładnąć zmysłami ukochanego; zbója Kaka poszukującego ukochanej oraz wiele postaci znanych z wczesnosłowiańskiej kultury naszych przodków.

Gry mają charakter integracyjno-edukacyjny. Dzięki interesującym dialogom i pomysłom scenarzystów gracze mają możliwość poznania historii i legendy związanych z postaciami, a atrakcyjne gry i zabawy zespołowe oraz „misje do spełnienia” w każdej grze - integrują grupy i pozwalają im się dobrze bawić.

Dla realizacji projektu zostało wykorzystane dziedzictwo kulturowe Gór Świętokrzyskich, tj. legendy świętokrzyskie, do stworzenia atrakcyjnej oferty na spędzanie czasu dla lokalnej młodzieży oraz atrakcji dla turystów odwiedzających gminę i region.

W roku 2006 produkt Kraina Legend Świątokrzyskich został uznany za jeden z kilkunastu najlepszych produktów turystycznych w Polsce – otrzymał Certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej.

a) Osadowe gry terenowe w Osadzie Średniowiecznej w Hucie Szklanej

Osadowe gry terenowe to szlak zwiedzania Osady wg scenariusza gry kierującego do kolejnych punktów zabawy. Grupa dzielona jest na drużyny, każda z nich otrzymuje nazwę oraz wybiera spośród siebie wodza. Drużyna otrzymuje mapę wraz z zadaniami do zrealizowania. Musi rozwiązać zagadkę, dotrzeć do kolejnego punktu gry, aby otrzymać dalsze wskazówki do udziału w zabawie. Drużyny rywalizują ze sobą wykonując zadania. Zwycięska drużyna otrzymuje w nagrodę osadowe upominki. Gra zorganizowana jest z wykorzystaniem obiektów oraz z udziałem mieszkańców Osady Średniowiecznej. Turyści mogą korzystać z 3 wersji gry do wyboru: Życie Osady, Tajemnice legend, Życie i kultura naszych przodków. Oferta oparta na zasadzie questingu - metody odkrywania dziedzictwa miejsca polegającej na tworzeniu nieoznakowanych szlaków, którymi można wędrować, kierując się informacjami zawartymi w wierszowanych wskazówkach. Osadowa gra terenowa dostępna jest w ofercie Osady Średniowiecznej od roku 2011.

b) Nieoznakowany Quest „Śladami historii” opracowany w roku 2013 przez nastolatkę Izabelę Mochocką z Bielin Quest prezentujący dziedzictwo historyczne Bielin. Trasa questu rozpoczyna się pod budynkiem Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świątokrzyskich w Bielinach, ul. Partyzantów 3. Kolejne miejsca na trasie odnajduje się poprzez znalezienie odpowiedzi na zagadkę i wyszukanie w terenie odpowiadającego jej miejsca. Na końcu szlaku jest umieszczona skrzyneczka, a w niej pieczętka, której odbicie potwierdza przebycie całej trasy. Quest powstał w ramach projektu "Akademia Młodego Przewodnika" współfinansowanego ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach Programu "Równać Szanse 2012". Ulotka z treścią Questu jest do pobrania w obiektach Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świątokrzyskich oraz na stronie instytucji.

c) Nieoznakowany Quest o Piołunicy - ludzka twarz czarownicy – opracowany w roku 2013 przez LGD Wokół Łysej Góry Quest przybliżający sekrety świątokrzyskich czarownic – uczestnicy zdobywają wiedzę o ziołach wykorzystywanych przez czarownice, a dodatkowo skosztują magicznego eliksiru sporządzonego według dawnych receptur w Izbie Dobrego Smaku w Hucie Szklanej. Trasę Questu wyznaczają rymowane wierszyki opisujące przebieg wędrowki. Wędrowka rozpoczyna się na parkingu w Hucie Szklanej i biegnie fragmentem Świątokrzyskiego Szlaku Paproci do gospodarstwa agroturystycznego Oaza leżące kilka kilometrów od Osady. Ulotka z treścią Questu jest do pobrania w obiektach Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świątokrzyskich oraz na stronie instytucji.

d) Szlak Przygody – Gmina Bieliny i Osada Średniowieczna jest również jedną z atrakcji leżącą w Krainie Legend – ekomuzeum powstałym w ramach Szlaku Przygody – szlaku wytyczonym przez 6 Lokalnych Grup Działania w ramach wspólnego projektu współpracy. Szlak Przygody to innowacyjny produkt liniowy biegnący przez najbardziej atrakcyjne miejsca w regionie świątokrzyskim. Produkt posiada wspólne oznakowanie, wspólną promocję, centralny system zarządzania oraz system lojalnościowy, dzięki

któremu oferowane są atrakcyjne zniżki. Osoby zwiedzający atrakcje w poszczególnych krainach zbierają punkty, za które otrzymują bonusy i nagrody, np. promocyjne ceny noclegów. Produkt w roku 2013 otrzymał Certyfikat POT za najlepszy produkt turystyczny roku.

e) Geocaching - Geocaching jest to zabawa w poszukiwanie skarbów za pomocą odbiornika GPS. Ideą przewodnią jest znalezienie ukrytego wcześniej w terenie pojemnika (nazywanego "geocache") i odnotowanie tego faktu na specjalnej stronie internetowej. Miejsce ukrycia skrzynek określone jest za pomocą współrzędnych GPS. Na terenie Polski znajduje się 12901 skrytek, z których 10774 jest aktywnych. Na terenie Gminy Bieliny zostało ukryte 5 skrzynek (musimy sprawdzić ile dokładnie jest skrzynek). Najczęściej zakłada się skrytki w atrakcyjnych turystycznie miejscach (zabytki, przyroda, historia). Liczy się też pomysł na zamaskowanie skrytki. Skrytki mogą być różnej wielkości. Czasami znalezienie końcowej skrzynki poprzedzone jest wykonaniem określonych zadań – np. zebraniem informacji z innych miejsc lub rozwiązaniem zadań logicznych. Zawsze jednak odnalezienie finałowego pojemnika odbywa się na podstawie współrzędnych geograficznych co wyróżnia geocaching od innych zabaw terenowych.

Na terenie gminy Bieliny zlokalizowany jest Punkt Informacji Turystycznej Gór Świętokrzyskich utworzony we współpracy z Regionalną Organizacją Turystyczną Województwa Świętokrzyskiego. Punkt wyposażony jest w komputer, drukarkę, meble oraz infomat. Punkt zlokalizowany jest w budynku Centrum Tradycji i Turystyk Gór Świętokrzyskich w Bielinach, przy ulicy Partyzantów 3. W sezonie jesienno-zimowym PIT funkcjonuje od poniedziałku do piątku w godzinach 7.30-15.30. Obsługa dostępna jedynie w języku polskim. Punkt jest certyfikowany – przyznano dwie gwiazdki. Obsługa dostępna jedynie w języku polskim

W sezonie turystycznym, tj. od początku maja do października Punkt Informacji Turystycznej funkcjonuje w Hucie Szklanej, w kasie Osady Średniowiecznej, codziennie w godzinach 10.00 – 18.00. Obsługa dostępna jedynie w języku polskim. Decyzja o przeniesieniu na czas sezonu turystycznego punktu do Huty Szklanej wynika z autentycznej potrzeby oraz z bardzo dużego ruchu turystycznego w tym okresie w Hucie Szklanej. Należy podkreślić, że informacja turystyczna udzielana jest również przez pracowników parkingu w Hucie Szklanej, karczmy znajdującej się przy Osadzie Średniowiecznej. We wszystkich tych obiektach dostarczane są aktualne publikacje i materiały promocyjne dotyczące oferty zarówno Gminy Bieliny, jak również całego Województwa Świętokrzyskiego i jego atrakcji.

Dodatkowo w sezonie turystycznym w siedzibie PIT przy ul. Partyzantów 3 w Bielinach nadal udzielana jest informacja turystyczna od poniedziałku do piątku w godzinach: 9.00 -16.00; sobota, niedziela: nieczynne.

Dodatkowym udogodnieniem dla turystów jest funkcjonowanie w Hucie Szklanej okresie od maja do końca września w weekendy oraz święta usługi Świętokrzyski FREE TOUR. Turyści indywidualni mogą skorzystać z oferty przewodnika świętokrzyskiego, który czeka na parkingu w Hucie Szklanej. Oferta daje możliwość skorzystania z darmowej usługi przewodnickiej, turyści ponoszą jedynie koszty biletów wstępu do obiektów turystycznych. Oferta została wprowadzona w roku 2013 i będzie kontynuowana w roku 2014. Przewodnik

posługuje się językiem angielskim. Program zwiedzania obejmuje: Osadę Średniowieczną, a następnie wejście na Święty Krzyż, platformę widokową na Gołoborzu i zwiedzanie zespołu klasztornego na Świętym Krzyżu.

ANALIZA RUCHU TURYSTYCZNEGO

Po sześciu latach funkcjonowania Centrum Tradycji, Turystyki i Kultury Gór Świętokrzyskich w Bielinach widoczna jest tendencja wzrostu ruchu turystycznego i korzystania z oferty turystycznej powstałej w efekcie realizacji projektu „Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich wraz z restauracją zabytków Św. Krzyża”. W roku 2011 z oferty Centrum Tradycji skorzystało 8483 osób, w 2012: 8000, w 2013: około 35 tysięcy osób. **Oferta Centrum Tradycji zbudowana jest na potencjale kulturowym, przyrodniczym i historycznym gminy Bieliny i Gór Świętokrzyskich.**

Turyści przybywający na Święty Krzyż chętnie korzystają z oferty Osady. Cały średniowieczny kompleks stworzył dużą szansę propagowania i upowszechnia kultury, tradycji, obrzędowości regionu Gór Świętokrzyskich wśród ogromnej liczby turystów z całej Polski.

NIEMATERIALNE ZASOBY KULTURY

Obserwuje się również znaczący rozwój aktywności lokalnej oraz rozwój amatorskiego ruchu kulturalnego – w ciągu ostatnich lat powstało w gminie siedem Kół Gospodyń Wiejskich, a przy nich dwa zespoły ludowe śpiewacze, chór przy Towarzystwie Przyjaciół Bielin, zespoły taneczne, wokalne, instrumentalne, amatorskie grupy teatralne i obrzędowe.

Duża aktywność społeczna skupia się w działalności Kół Gospodyń Wiejskich. Ich funkcjonowanie stwarza warunki do rozwoju artystycznego, rozwoju folkloru, a także rękodzieła ludowego. W ciągu ostatnich lat Gmina Bieliny wraz z jednostkami organizacyjnymi zrealizowały liczne projekty i operacje, w ramach których członkowie zespołów, kapel i kół gospodyń mogli uczestniczyć w warsztatach wokalnych, rękodzielniczych, aktorskich, rozmaitych kursach rozwijających ich umiejętności i wiedzę. Dzięki tym inicjatywom Gmina Bieliny nazywana jest obecnie „Świętokrzyską stolicą kultury” dzięki wyróżniającej się aktywności samorządu i mieszkańców w obszarze kultywowania oraz upowszechniania świętokrzyskiego dziedzictwa kultury. Samorząd samodzielnie i we współpracy z różnymi podmiotami zrealizował kilkanaście przedsięwzięć i projektów, wzajemnie uzupełniających swoje efekty, projektów aktywizujących społeczność lokalną, budujących potencjał ludzki przy wykorzystaniu infrastruktury technicznej rozwijanej przez samorząd gminy Bieliny. Podejmowane inicjatywy, zarówno inwestycyjne oraz społeczne oparte są na wykorzystaniu potencjału kulturowego Gminy Bieliny oraz Gór Świętokrzyskich. Innowacyjność tego podejścia polega na wykorzystaniu autentycznej spuścizny kulturowej Gór Świętokrzyskich i budowie na niej tożsamości regionalnej oraz integracji społecznej poprzez inicjowanie wspólnych inicjatyw opartych na kultywowaniu i pielęgnowaniu tradycji kulturowych Małej Ojczyzny.

Podejmowane działania i aktywizacja społeczności w obszarze kultury przyczynia się w dłuższej perspektywie czasu do integracji i włączenia społecznego. Przynosi pozytywne efekty w postaci wzrostu aktywnego i świadomego uczestnictwa w życiu społecznym mieszkańców i popularyzowania dziedzictwa

kulturowego regionu. Działania powodują integrację mieszkańców, wzajemne poznawanie swoich potrzeb i kreowanie nowej rzeczywistości, w której mają możliwość samorealizacji i współdziałania. Dotychczas zrealizowane działania pozwoliły wyznaczyć kierunek rozwoju gminy, możliwości rozwoju mieszkańców, w tym również społecznego i gospodarczego opartego na wykorzystaniu zasobów dziedzictwa kulturowego, folkloru i tradycji ludowej. Wypracowane zasoby niematerialne dziedzictwa kulturowego w Gminie Bieliny stwarzają ogromne możliwości dalszego rozwoju i wykorzystania, również w obszarze turystycznym i gospodarczym.

Na terenie gminy działają liczne organizacje i stowarzyszenia, których celem jest działalność kulturalna i pielęgnowanie tradycji lokalnych. Według danych GUS na terenie gminy Bieliny w całym 2015 roku zorganizowano 124 imprezy, w których uczestniczyło 66 920 osób.

W gminie Bieliny były to przede wszystkim występy zespołów amatorskich i artystów zawodowych oraz imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne (m. in. Dzień Świętokrzyskiej Truskawki, Jarmark Świętokrzyski, Dożynki Gminne, Dzień Kultury i Tradycji Gminy Bieliny, Sylwester pod gwiazdami oraz wigilia dla osób starszych i samotnych z terenu gminy Bieliny, Świętokrzyskie Święto Zalewajki, Wiejskie Wesele i inne). W gminie organizowane są również liczne turnieje sportowe przeznaczone dla dzieci i młodzieży, ale również dorosłych.

Na terenie gminy działa wiele zespołów i kapel ludowych, które swoją działalność opierają na świętokrzyskim folklorze i zwyczajach. W gminie aktywnie działa 147 członków należących do 9 grup artystycznych (teatralne, muzyczno-instrumentalne, folklorystyczne, wokalne, taneczne). Stale funkcjonuje 14 kół zainteresowań (tematycznych), w których działa stale 211 członków.

Tabela: Działalność domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic oraz uczestnicy imprez organizowanych w ramach działalności wymienionych placówek (dane dla gminy Bieliny w latach 2012 – 2015, stan na 31.12).

Wyszczególnienie	J.m.	2012	2013	2014	2015
Bieliny ogółem	szt./uczestnicy	26/7120	36/7750	54/14903	124/66920

Źródło: <http://stat.gov.pl/>.

Zwyczaje regionalne, legendy, folklor, tradycje, w tym kulinaria:

Chlubą naszego regionu jest bogate dziedzictwo kulturowe. Tysiącletnia historia szczerze obdarzyła tę ziemię swoimi materialnymi śladami. Przejawia się to w lokalnych tradycjach i zwyczajach, które niezwykle aktywnie kultywuje bielińska społeczność, angażując się w liczne przedsięwzięcia kulturalne. Gmina Bieliny podejmuje wiele działań, aby zwyczaje regionalne i folklor świętokrzyski nie zostały zapomniane.

Corocznie organizowane święta i liczne wydarzenia są wspaniałą okazją do prezentowania dorobku kulturalnego twórców ludowych i rękodzielników oraz zespołów folklorystycznych z terenu gminy, które swoimi występami ubogacają każde wydarzenie na terenie gminy i wzbogacają ofertę gminy skierowaną

do turystów. Mówiąc o folklorze nie można zapomnieć o Bilińskiej gwarze, która do dziś pielęgnowana jest przez mieszkańców gminy, a rozstawiona przez jej piewcę – Józefa Ozgę Michalskiego – poetę, pisarza, autora słynnych „Godek świętokrzyskich”, rodowitego Bielinianina. W jego utworach można odnaleźć obszerne opisy dawnych Bielin i wierzeń ludowych mieszkańców tej ziemi.

Na terenie gminy kultywowane są również zwyczaje kulinarne. Na tym polu prym wiodą Panie, które na co dzień działają w Kołach Gospodyń Wiejskich. Obecnie na terenie gminy działa sześć takich kół: w Bielinach, w Makoszynie, w Napękowie, w Hucie Starej, w Hucie Podlęcicy oraz najmłodsze w Kakoninie. Koła specjalizują się w przygotowaniu potraw tradycyjnych. Członkinie Koła biorą udział w konkursach „na potrawę regionalną” organizowanych na szczeblu lokalnym i powiatowym. Gosposie poprzez nazywanie tradycyjnych potraw coraz bardziej przemawiają swoimi przepisami do życia codziennego. Panie prezentują swoje potrawy podczas imprez kulturalnych organizowanych przez Gminę Bieliny, uczestniczą w konkursach powiatowych m.in. Konkurs na Najsmaczniejszą Tradycyjną Potrawę, Jarmark Agroturystyczny. Ponadto Panie pieką przepyszne ciasta, które cieszą się dużą popularnością podczas wydarzeń gminnych.

Tradycyjne kulinaria świętokrzyskie są również myślą przewodnią funkcjonowania Izby Dobrego Smaku – Karczmy przy Osadzie Średniowiecznej, gdzie turysta na co dzień ma możliwość kosztowania specjałów świętokrzyskiej kuchni.

V. ANALIZA SWOT OBSZARU TURYSTYKI GMINY BIELINY

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - Położenie w centralnej części kraju – dostępność dla turystów ze znacznego obszaru Polski; - Dobrze rozwinięta sieć dróg dojazdowych o znaczeniu krajowym i wojewódzkim - Centrum Tradycji, Turystyki i Kultury Gór Świętokrzyskich i Osada Średniowieczna – marka Regionu - Unikatowe w skali całego kraju walory przyrodnicze wynikające z objęcia całego obszaru gminy Bieliny objęty różnymi formami ochrony przyrody gwarantującymi dobry stan środowiska przyrodniczego - Bardzo duża ilość obszarów prawnie chronionych, ciekawych z ekologicznego punktu widzenia, w tym obszarów należących do systemu Natura2000; - Sprzyjające warunki do uprawiania turystyki aktywnej wynikające głównie z walorów przyrodniczych - liczne szlaki piesze, rowerowe, trasy biegowe, rozwijające się rasy Nordic Walking, ogólnodostępna infrastruktura sportowa i rekreacyjna - Położenie w korytarzu Szlaku Green Velo - Bezpośrednia bliskość Sanktuarium Świętego Krzyża – kultura od Świętego Krzyża - Tradycje pielgrzymkowe i pątnicze związane ze Świętym Krzyżem – duchową stolicą regionu i najstarszym polskim Sanktuarium - Relikwie Drzewa Krzyża Świętego oraz Bazylika Mniejsza na Świętym Krzyżu - Bogaty kalendarz wydarzeń pielgrzymkowych i pątniczych oraz turystycznych na Świętym Krzyżu - Wspólne przedsięwzięcia inwestycyjne z Klasztorem Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej - Jedyna droga kołowa na Święty Krzyż biegnie przez Gminę Bieliny - liczni twórcy ludowi prezentujący tradycyjne umiejętności - działalność licznych Kół Gospodyń Wiejskich, zespołów folklorystycznych artystycznych - bardzo dobrze rozbudowana sieć ogólnodostępnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (boiska, place zabaw, kort tenisowy, pole biwakowe, miejsca piknikowe itp.) - tradycyjna zagroda Świętokrzyska w Kakoninie - zabytki - bogactwo i różnorodność wydarzeń kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych - tradycje związane z działalnością Kół Gospodyń Wiejskich, zespołów obrzędowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mała liczba obiektów zabytkowych - ubogie źródła historyczne - mała aktywność i promocja lokalnych twórców ludowych - nie wszystkie elementy kultury ludowej kultywowane w dniach dzisiejszych - niewystarczające wykorzystanie walorów - niewystarczający stan oznakowania szlaków, ścieżek, brak infrastruktury dodatkowej - brak szlaków łącznikowych - brak zróżnicowanej bazy gastronomiczno – hotelowej/ noclegi - brak dużej ilości atrakcji dla dzieci - słabe oznakowanie atrakcji oraz gminy, szlaków - ograniczona komunikacja w weekendy - niewystarczająca baza gastronomiczna - brak kanalizacji w południowej części gminy - brak dodatkowej oferty dla turystów odwiedzających Święty Krzyż i Osadę Średniowieczną - niska współpraca podmiotów noclegowych, głównie agroturystów - brak wypożyczalni sprzętu sportowego niewystarczająco wykwalifikowana kadra do obsługi ruchu turystycznego, słaba znajomość języków obcych; - niewystarczające zaangażowanie podmiotów prywatnych w promocję turystyczną gminy. - niski % wykorzystania energii odnawialnej - brak toalet publicznych - niska wiedza na temat prowadzonych działań, oferty turystycznej gminy, wydarzeń wśród osób działających w turystyce, przede wszystkim wśród agroturystów - opory branży turystycznej – przede wszystkim właścicieli gospodarstw agroturystycznych - przed nawiązaniem współpracy, wspólną sprzedażą oferty, - słabe oznakowanie Osady Średniowiecznej wzdłuż drogi krajowej i wojewódzkiej oraz powiatowej - niewystarczające przygotowanie i zaangażowanie właścicieli gospodarstw agroturystycznych w prowadzenie działalności

<ul style="list-style-type: none"> - zachowana gwara Świętokrzyska, folklor, tradycje ludowe - 2 instytucje kultury - tradycje walk narodowo wyzwolenicznych – bogactwo historyczne - prywatne przedsięwzięcia w zakresie turystyki - rozwijające się w regionie zielarstwo, ziołolecznictwo, - Kraina Legend Świętokrzyskich (certyfikat POT) - walory przyrodnicze Świętokrzyskiego Parku, Narodowego, Cisowsko- Orłowińskiego Parku Krajobrazowego - obszary Natura 2000 – Łysogóry, lasy Cisowsko – Orłowińskie, Ostoja Jeleniewska, - skanalizowanie gminy – 60% - zwodociągowanie – 100% - segregacja śmieci, odbiór śmieci - ścieżka edukacyjna Świętokrzyski Szlak Paproci - doskonałe warunki do uprawiania turystyki aktywnej (szlaki piesze, rowerowe, narciarskie) - główny szlak pieszy Gór Świętokrzyskich biegnący przez teren gminy - dobry stan środowiska przyrodniczego - dobrze funkcjonujący PIT - rozwijająca się baza noclegowa - rozwijająca się baza gastronomiczna - dość dobrze rozwinięta infrastruktura przy Świętokrzyskim Parku Narodowym (parkingi, toalety, gastronomia, plac zabaw, obiekty handlowe) - infrastruktura sportowa i rekreacyjna dla dzieci i dorosłych - kuchnia regionalna w „Karczmie” potrawy występujące tylko w regionie - „Baby Jagowo” – atrakcja turystyczna/ wioska nowe oferty dla turystów - wizyty studyjne oraz organizacja gier – skomercjalizowana oferta oraz opracowania kompleksowej oferty turystycznej gminy Bieliny - wysoki standard usług agroturystycznych - liczne portale internetowe oraz publikacje, działania promocyjne prezentujące ofertę turystyczną gminy - strona www.bieliny.pl, www.osadasredniowieczna.eu - doświadczenie przy organizacji wizyt studyjnych - współpraca wielu podmiotów z obszaru gminy przy tworzeniu wspólnej oferty (producenci produktów lokalnych, podmioty działające w obszarze kultury, 	
--	--

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - intensywne działania promujące Sanktuarium na Świętym Krzyżu w ostatnich latach - dalszy rozwój Świętego Krzyża jako duchowej stolicy regionu, ośrodka wsparcia duchowego, pielgrzymkowego, rekolekcyjnego - zwiększający się ruch turystyczny na Świętym Krzyżu – około 250 tys. rocznie, z których znaczna część wchodzi od strony Huty Szklanej - zwiększający się ruch turystyczny w Osadzie Średniowiecznej i korzystających z oferty Karczmy oraz oferty kulturalnej Gminy Bieliny - możliwa lokalizacja Muzeum Przyrodniczego Świętokrzyskiego Parku Narodowego w Hucie Szklanej - rozwój trendu turystyki wellbeing – dbałości o dobre zdrowie i samopoczucie – najważniejszego wyzwania współczesnych czasów - rozwój turystyki wellness i spa mającej na celu poprawę kondycji psychicznej i fizycznej - Kampania promocyjna województwa świętokrzyskiego i liczne projekty wspierające rozwój turystycznych - Rosnąca popularność turystyki zdrowotnej, w tym osób starszych i niepełnosprawnych - Rozbudowa specjalistycznych, wysokiej jakości ośrodków turystycznych (głównie w obszarze spa i wellness i turystyki prozdrowotnej) - dostępne środki na inwestycje w kulturze, panująca moda na rękodzieło, wyroby artystyczne i folklor - kolejne inwestycje w odnowę klasztoru na Świętym Krzyżu w ramach wspólnego przedsięwzięcia z gminą Bieliny - liczne nagrody i wyróżnienia dla gminy oraz realizowanych projektów przyczyniające się do dużej promocji gminy i jej oferty turystycznej -- liczne nagrody, wyróżnienia dla produktów i projektów gminy przyczyniające się do promocji w skali ogólnopolskiej - liczne audycje radiowe, telewizyjne, internetowe, wizyty studyjne w ostatnich latach, które przyczyniły się do intensywnej promocji działań oraz obiektów - środki dostępne na rozwój turystyki przy wykorzystaniu walorów turystycznych - promocja turystyki edukacyjnej i środowiskowej, przyrodniczej - rosnące zainteresowanie produktami lokalnymi, lokalną tradycyjną żywnością, produktami ekologicznymi 	<ul style="list-style-type: none"> - rozwijająca się oferta turystyczna sąsiednich gmin z większą tradycją i bogatszą ofertą - licznie powstające atrakcje w całej Polsce odciągające turystów od Gór Świętokrzyskich - niespełnienie oczekiwań różnych grup turystów - ograniczenie środków unijnych na inwestycje w kulturę i turystykę - zmiana kierunku polityki regionalnej - brak środków finansowych w budżecie gminy i ograniczenie środków UE - opór społeczny (protesty organizacji grup mieszkańców) - sceptycyzm mieszkańców - ubożenie społeczeństwa – spadek liczby turystów - bardzo duża konkurencja w pozyskiwaniu środków unijnych - przepisy prawne w tym ograniczające rozwój w zakresie ochrony środowiska - wydłużenie okresu do pełnego skanalizowania gminy - brak współpracy z Klasztorem na Świętym Krzyżu - nieograniczony wjazd na Święty Krzyż - otulina ŚPN i ograniczenia związane z rozwojem turystyki - zwiększające się zanieczyszczenie środowiska - stale zbyt niskie dochody Polaków, brak czasu wolnego, szybkie tempo życia -

<ul style="list-style-type: none"> - kursy i szkolenia w zakresie turystyki - powstawanie nowej oferty turystycznej w regionie - rozwój przedsiębiorczości związanej z turystyką - budynek Centrum Tradycji, Turystyki i Kultury Gór Świętokrzyskich w Bielinach pozwalający rozwijać ofertę i działalność kulturalną - rozwijający się trend stylu życia w zgodzie z naturą - rozwój rolnictwa ekologicznego - budowa w ciągach drogowych wydzielonych pasów dla rowerów - rozwój odnawialnych źródeł energii - gmina Bieliny to dobra baza wypadowa po województwie - wypracowanie wspólnej oferty turystycznej - planowana rozbudowa Osady o Świętokrzyską Zagrodę Kultury - różnorodność oferty - komercjalizacja różnych produktów turystycznych - powstanie Szlaku Przygody na terenie Gminy Bieliny oraz 6 pozostałych gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania – Wokół Łysej Góry - rejestracja truskawki bielińskiej jako produktu tradycyjnego - zmieniająca się mentalność mieszkańców gminy Bieliny - atrakcje zimowe w niedalekiej odległości od gminy - rosnąca mobilność turystów - rozwój turystyki rodzinnej, senioralnej - 	
---	--

VI. POTENCJAŁY ENDOGENICZNE OBSZARU.

Punktem wyjścia do stworzenia planu działania jest określenie lokalnych potencjałów, które można wykorzystać do rozwoju danego obszaru.

Diagnoza obszaru turystyki Gminy Bieliny wskazuje, że o potencjale endogenicznym obszaru świadczą głównie walory przyrodnicze i kulturowe. Rodzaj i jakość wymienionych czynników umożliwia rozwój funkcji turystycznych i stanowi o atrakcyjności dla potencjalnych inwestorów. Na podstawie przedstawionej wyżej charakterystyki zdefiniowano zasoby endogeniczne obszaru, które odpowiednio wykorzystane przyniosą wymierne korzyści społeczno-gospodarcze dla Gminy Bieliny i regionu Gór Świętokrzyskich.

Przeprowadzona diagnoza oraz wnioski z analizy SWOT pozwoliły wyodrębnić dwa kluczowe obszary na terenie gminy, które charakteryzuje znacząca przewaga w zakresie potencjałów rozwojowych w obszarze turystyki: są to północna część gminy (miejscowości: Huta Szklana, Huta Stara, Huta Podłysica, Kakonin i Porąbki) – gdzie kumuluje się znacząca część obecnego ruchu turystycznego w gminie ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo z obszarami o największym potencjale przyrodniczym i środowiskowym, a także środkowa część gminy (miejscowości: Bieliny Kapitulne i Poduchowne, Huta Nowa, Makoszyn, Lechów) gdzie skupia się zasadnicza część aktywności i potencjałów społecznych i kulturowych ze względu na najlepszy poziom rozwoju instytucjonalnego oraz infrastrukturalnego tej części gminy.

L.P	Obszar (sołectwa)	Unikalny potencjał endogeniczny obszaru
I Obszar (północna część gminy)	Huta Szklana Huta Stara Huta Podłysica Kakonin Porąbki	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bezpośrednie położenie miejscowości w otulinie Świętokrzyskiego Parku Narodowego 2. Bezpośrednie sąsiedztwo ze Świętym Krzyżem – najstarszym Polskim Sanktuarium - jako ośrodkiem wzrostu gospodarczego, społecznego, kulturotwórczego 3. Tradycje benedyktyńskie związane z rozwojem gospodarczym regionu – budowa leśnych hut szkła i produkcja naczyń szklanych na potrzeby apteki benedyktyńskiej 4. Liczne legendy i podania związane z wierzeniami ludowymi mieszkańców okolic Świętego Krzyża związane z początkami chrystianizacji obszaru, które wywarły wpływ na współczesny charakter obszaru 5. Najdłuższe tradycje związane z aktywnym spędzaniem wolnego czasu, rekreacją i turystyką w Górach Świętokrzyskich ze względu na główny szlak turystyczny Gór Świętokrzyskich biegnący przez te miejscowości 6. Przekazane w legendach i podaniach ludowych związki obszaru z władcami, książętami i innymi postaciami historycznymi dawnej Polski 7. Przez miejscowości przebiega główny szlak turystyczny Gór Świętokrzyskich – czerwony 8. Stanowiska i tradycje leśnych hut szkła związanych z miejscowościami 9. Miejsca pamięci, tradycje partyzanckie ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo z obszarami leśnymi

		<ol style="list-style-type: none"> 10. Walory historyczne związane z okresem wojen, w czasie których Święty Krzyż doświadczał prześladowania tak jak cały Naród Polski 11. W Kakoninie krzyżują się czerwony i niebieski szlak turystyczny 12. W Hucie Szklanej znajduje się wejście na Święty Krzyż 13. Przez Hutę Starą i Szklaną wiedzie jedyna droga kołowa na Święty Krzyż 14. Tradycyjny szlak pieszy pątniczy i pielgrzymkowy wiedzie przez te miejscowości 15. Najwyżej położone miejscowości w Gminie o niezwykłych walorach widokowych 16. Największa przychylność mieszkańców do ruchu turystycznego 17. Tradycje związane z ruchem turystycznym w miejscowościach 18. Osada Średniowieczna w Hucie Szklanej 19. Karczma Izba Dobrego Smaku 20. Rozwinięta infrastruktura turystyczna i okółoturystyczna (parkingi, toalety, tablice informacyjne, noclegi, gastronomia) 21. Zagroda chłopska w Kakoninie i zabytkowa chałupa z 1820 roku 22. Krzyże Katyńskie 23. Obszar Natura 2000 na terenie Osady Średniowiecznej w Hucie Szklanej, bliskość obszaru Natura 2000 Łysogóry 24. Szlak Świętokrzyski Szlak Paproci – ścieżka edukacyjna 25. Ogólnodostępne obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (wiaty, stojaki rowerowe, place zabaw, miejsca na ognisko, boiska, pole namiotowe itp.) 26. Liczne wydarzenia kulturalne, rekreacyjne i turystyczne organizowane w miejscowościach 27. Tradycje, obrzędy i zwyczaje ludowe związane z miejscowościami
<p>II Obszar (środkowa część gminy)</p>	<p>Huta Nowa Bieliny Kapitulne Bieliny Poduchowne Makoszyn Lechów</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Położenie miejscowości w otulinie Świętokrzyskiego Parku Narodowego 2. Pasma Bielińskie 3. Zabytkowy kościół parafialny w Bielinach 4. Najdłuższe tradycje związane z funkcjonowaniem zespołów obrzędowych, Kół Gospodyń Wiejskich, z działalnością artystyczną 5. Największe skupisko organizacji pozarządowych 6. Największe skupisko instytucji użyteczności publicznych, instytucji kultury, obiektów użyteczności publicznej, placówek handlowych, obiektów religijnych. 7. Najlepsza dostępność komunikacyjna – położenie w korytarzu drogi wojewódzkiej i krajowej. 8. Tradycje związane z gwarą świętokrzyską mają bezpośredni związek z Bielinami. 9. Przez Bieliny, Hutę Nową i Lechów przebiega niebieski szlak turystyczny 10. Wiele znanych postaci związanych z Bielinami: ks. Biskup Józef Juszyński, Kazimierz Sabbat, Ksiądz

		<p>Karol Teliga, Józef Ozga Michalski, Pułkownik Józef Teliga</p> <ol style="list-style-type: none"> 11. Związek z Bielinami wielu osób o znaczących sukcesach w skali ogólnopolskiej (potencjał społeczny, dobre warunki rozwoju dla mieszkańców): mistrz olimpijski kolarstwa Tomasz Brożyna, wokalistka zespołu Brathanki Agnieszka Dyk, Dominik Skrzyniarz, Kuba Kusiński i inni 12. Miejsca pamięci, tradycje partyzanckie 13. Tradycje związane z ruchem turystycznym w miejscowościach ze względu na dużą liczbę wydarzeń artystycznych, aktywność zespołów obrzędowych i kół gospodyń wiejskich w połowie poprzedniego stulecia 14. Rozwinięta infrastruktura turystyczna i okolicy turystyczna (parkingi, toalety, tablice informacyjne, noclegi, gastronomia) 15. Ogólnodostępne obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (wiaty, stojaki rowerowe, place zabaw, miejsca na ognisko, boiska itp.) 16. Liczne wydarzenia kulturalne, rekreacyjne i turystyczne organizowane w miejscowościach 17. Tradycje, obrzędy i zwyczaje ludowe związane z miejscowościami (np. bielienie lnu) 18. Pojedyncze obiekty tradycyjnego budownictwa 19. Kapliczki przydrożne jako wyraz ludowej religijności 20. Stale żywe zwyczaje ludowe związane z rokiem liturgicznym (dożynki, asysta orkiestry dętej podczas uroczystości itp.)
--	--	--

VII WYKAZ DZIAŁAŃ

Diagnoza walorów turystycznych w gminie Bieliny pozwala ocenić, że jest to obszar charakteryzujący się unikatowym potencjałem przyrodniczym i kulturowym, który stanowi niewykorzystany w pełnym stopniu potencjał do rozwoju turystyki, w tym do utrzymania i tworzenia nowych miejsc pracy w turystyce.

Od kilku lat obserwuje się wzrastające znaczenie turystyki w gospodarce gminy Bieliny. Pojawiające się trendy w turystyce stwarzają doskonałe możliwości rozwoju dotychczasowej oferty i dostosowania propozycji do oczekiwań i potrzeb turystów. Kluczowymi zagadnieniami staje się dążenie do jeszcze pełniejszej komercjalizacji obecnie już dostępnych propozycji i zintegrowanie oferty różnych podmiotów. Ponadto należy precyzyjniej definiować grupy odbiorców ofert dostosowując jednocześnie propozycje do zmieniających się uwarunkowań społecznych oraz potrzeb i wymagań klientów.

Uwzględniając istniejące potencjały endogeniczne obszaru w odniesieniu do wniosków z analizy SWOT obszaru zidentyfikowano następujące zasoby endogeniczne stanowiące podstawę do rozwoju gminy:

Wyjątkowe zasoby kultury i tradycje regionu, w których centralne i kluczowe znaczenie mają wielowiekowe tradycje pielgrzymkowe i pątnicze do miejsca, w którym przenikają się i współlistnieją

walory duchowe, historyczne, kulturowe (Święty Krzyż) i stanowią o jego niepowtarzalnym źródle mocy, wsparcia i rozwoju duchowego przy jednoczesnym pogłębianiu życia uczuciowego i rozwoju osobowości poprzez kontemplację jego zasobów estetycznych i artystycznych przejawiających się w zasobach kulturowych i społecznych całego regionu

- Środowisko naturalne oraz ukształtowanie terenu (przyroda obszarów chronionych) w kierunku rozwoju turystyki prozdrowotnej (well-being)

W wyniku realizacji Planu Działania nastąpi rozwój kierunku turystycznego opartego na prozdrowotności wynikającej z potencjału endogenicznego Gminy Bieliny jako miejsca, w którym wypoczynek pozwoli osiągnąć równowagę ciała i ducha, zadbać o swoje zdrowie i samopoczucie, a także poprawić kondycję psychiczną i fizyczną. Niniejszy kierunek rozwoju turystycznego stanowi szansę również dla rozwoju usług agroturystycznych ukierunkowanych na agroterapię, wykorzystanie naturalnych metod leczenia, opartych o żywność i produkty naturalne, ekologiczne, a także wszelkiego rodzaju zabiegi lecznicze, upiększające, terapii z wykorzystaniem tradycyjnych i mniej tradycyjnych środków, szeroko pojęte usługi medyczne i uzdrowiskowe, które obejmują rozmaite rodzaje rehabilitacji, edukacji zdrowotnej, promocji zdrowia, leczenia chorób cywilizacyjnych, wszelkiego rodzaju aktywności ruchowe, które pozwalają zachować równowagę ciała i ducha, zapewnić harmonię pomiędzy zdrowiem psychicznym i fizycznym, w tym skierowanych do osób niepełnosprawnych itp. Należy podkreślić, że turystyka zdrowotna i prozdrowotna jest jedną z inteligentnych specjalizacji rozwoju województwa świętokrzyskiego. Walory endogeniczne Gminy Bieliny stwarzają unikatowe warunki do rozwoju takiego właśnie kierunku turystyki. Niewątpliwymi i niepowtarzalnymi w skali całego kraju jest bliskość Świętego Krzyża – duchowej stolicy regionu, gdzie znajdują się Relikwie Drzewa Krzyża Świętego, a zanim osiedlili się tutaj benedyktyńscy mnisi, miejsce to stanowiło centralny ośrodek kultu pogańskiego. W miejscu tym w niezwykle sposób nieodłącznie przenikają się tradycje początków chrześcijaństwa, jak również czasów przedchrześcijańskich, których relikwiami są wały pogańskie okalające Świętą Górę. Również historia świętokrzyskiego Klasztoru wywarła niezniszczalne piętno na tradycjach i kulturze miejscowości Gminy Bieliny, co odnaleźć można do dziś w kulturze ludowej „od Świętego Krzyża”, w obrzędach, zwyczajach, wierzeniach. Mieszkańcy regionu wyróżniają się wyjątkową pobożnością i religijnością ze względu na niezwykle oddziaływanie Świętego Krzyża, które od wieków przyciągało chrześcijan nie tylko z Polski, ale i całego świata. Święty Krzyż jako najstarsze polskie sanktuarium stanowił przez wieki ośrodek życia pątniczego Polski. Wielokrotnie wędrowali tu w poszukiwaniu mocy i ukojenia władcy Polski.

Niepowtarzalną wartość ma także przyroda Świętokrzyskiego Parku Narodowego oraz jego otuliny i Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego, a ochrona lokalnej przyrody w ramach europejskich systemów ECO NET i Natura 2000 jest potwierdzeniem tego faktu.

Plan wyznacza kierunki działań dla rozwoju turystyki w gminie Bieliny odnosząc się do dokumentów strategicznych szczebla lokalnego oraz wojewódzkiego. Realizacja działań określonych w Planie pozwoli na rozwój przedsiębiorczości w obszarze turystycznym, a jednocześnie przyczyni się do stworzenia

warunków dla powstawania nowych miejsc pracy i zapewnienia trwałości już istniejących. Poniżej określono zakres tematyczny projektów spełniających kryterium zgodności z niniejszym Planem:

- a) budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenia infrastruktury turystycznej, w tym obiektów noclegowych, gastronomicznych, rekreacyjnych i innej infrastruktury turystycznej, w tym ścieżek, tras i szlaków turystycznych (np. pieszych, rowerowych, konnych, wodnych, narciarskich) w miejscach atrakcyjnych przyrodniczo, kulturowo i turystycznie wraz z infrastrukturą dodatkową (np. systemy oznakowania i miejsca postoju),
- b) tworzenie nowych produktów turystycznych w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego, przemysłowego i naturalnego w celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej i pobudzenia rozwoju gospodarczego,
- c) realizacja prac konserwatorskich, restauratorskich, prac zabezpieczających przed zniszczeniem oraz robót budowlanych prowadzonych przy zabytkach nieruchomych wraz z ich otoczeniem wpisanych do rejestru zabytków prowadzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków lub też wpisanych do ewidencji innej niż rejestr Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- d) prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich oraz zabezpieczających przed zniszczeniem, prowadzonych przy zabytkach ruchomych wpisanych do rejestru zabytków ruchomych województwa świętokrzyskiego,
- e) konserwacja, renowacja, zachowanie, modernizacja, adaptacja obiektów historycznych, zabytkowych oraz poprzemysłowych wraz z otoczeniem i ich przystosowaniem na cele turystyczne,
- f) prace konserwatorskie, prace restauratorskie, prace rekonstrukcyjne i adaptacje budynków i budowli o znaczeniu historycznym z możliwością nadania im nowych funkcji oraz budową nowych, rozbudową i przebudową istniejących obiektów funkcjonalnie z nimi powiązanych,
- g) projekty inwestycyjne realizowanych na obszarach o wysokim stopniu atrakcyjności turystycznej (cenne obiekty zabytkowe oraz walory przyrodnicze i kulturowe),
- h) rozwój i modernizacja infrastruktury informacyjnej i promocyjnej, w tym centra i punkty informacji inwestycyjnej i turystycznej, oznakowania obszarów atrakcyjnych inwestycyjnie i turystycznie.

Realizowane przedsięwzięcia muszą również wykazywać zgodność w zakresie podmiotu uprawnionego do jego realizacji, muszą bazować na zasobach wskazanych w niniejszym przedsięwzięciu oraz bezpośrednio przyczyniać się do stworzeniu warunków dla powstawania nowych miejsc pracy i zapewnienia trwałości już istniejących.

Realizacja przedsięwzięć ujętych w niniejszym Planie przyczyni się do osiągnięcia następujących wskaźników:

- Powstanie 100 nowych miejsc noclegowych

- Powstanie 5 nowych ofert turystycznych
- Powstanie 2 zintegrowane produkty turystyczne
- Powstanie 3 produkty lokalne (tradycyjne)
- Nastąpi wzrost liczby turystów odwiedzających obiekty turystyczne Gminy Bieliny o 20% w stosunku do roku 2015
- Nastąpi wydłużenie sezonu turystycznego o 30 dni
- Powstanie 1 klaster turystyczny
- Wzrost zatrudnienia we wspieranych podmiotach (innych niż przedsiębiorstwa) – 4
- Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach (EPC) – 10
- Liczba wspartych obiektów turystycznych i rekreacyjnych – 6 sztuk
- Liczba wybudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych – 4 sztuki

Ponadto realizacja działań ujętych w Planie przyczyni się do:

- Wzmocnienie wizerunku i funkcji gminy Bieliny jako obszaru turystycznego
- Lepsze wykorzystanie potencjałów lokalnych dla rozwoju
- Komerccjalizacja oferty kulturalnej obszaru
- Dywersyfikacji oferty dla turystów

Działania, które opierają się na endogenicznych potencjałach obszaru wynikających w szczególności ze specyficznych warunków i zasobów przyrodniczych, przestrzennych i kulturowych, których realizacja przyczyni się między innymi do tworzenia warunków dla powstawania nowych miejsc pracy, a także zapewnienia trwałości istniejących miejsc pracy:

Typ projektu	Opis projektu (komplementarne elementy tworzące zintegrowany produkt)	Podmiot uprawniony	Szacunkowa wartość projektu	Możliwe źródła finansowania
1. Tworzenie nowych produktów turystycznych - Świętokrzyski Raj	<p>Przedm. proj. to stworzenie innowacyjnych obiektów rekreacyjno-sportowo-turystycznych bazujących na potencjalach endogenicznych Gminy Bieliny i Gór Świętokrzyskich.</p> <p>Zadania w ramach projektu:</p> <p>Zadanie nr 1: budowa kolejki turystycznej Huta Szklana - Nowa Słupia (kolejka gondolowa, widokowa)</p> <p>Zadanie nr 2: rozbudowa infrastruktury w miejscowości Huta Szklana, jako centrum rekreacji, turystyki aktywnej i wypoczynku</p> <p>2.a. Budowa całorocznego toru saneczkowego typu alpine coaster</p> <p>2.b. nadbudowa, rozbudowa hotelu Jodłowy Dwór wraz z pomieszczeniami przeznaczonymi na galerię Tradycji i Kultury Gór Świętokrzyskich. Zadanie obejmuje nadbudowę (słoneczna wyspa) części zadaszonej i nadbudowa (taras otwarty) a także basenu z częścią spa, jakuzzi, grota solna, grota lodowa, tężnia, sauna)</p> <p>2.c. Budowa boiska wielofunkcyjnego z obiektami szatniowo - sanitarnymi zagłębionymi w terenie, boisko funkcjonujące jako lodowisko</p> <p>2.d. Budowa stoku narciarskiego (w części całorocznego) wraz z pomieszczeniami przeznaczonymi na Muzeum Przyrodnicze Świętokrzyskiego Parku Narodowego</p> <p>2.e Budowa Łysickiego Pałacu w Osadzie Średniowiecznej – obiekt z kamienia, zlokalizowany w górnej części Osady Średniowiecznej, dwupoziomowy, wewnątrz izba do prowadzenia warsztatów (palenisko, grill), na górnym piętrze plac zabaw dla młodszych i starszych dzieci, przed pałacem taras w charakterze sceny</p> <p>2 f) rozbudowa infrastruktury w i wokół Osady Średniowiecznej w Hucie Szklanej - doposażenie Karczmy Regionalnej m. in. poprzez dobudowanie oskłonowego tarasu, by goście rozkoszując się smakiem świętokrzyskich przysmaków serwowanych w karczmie mogli jednocześnie podziwiać świętokrzyskie krajobrazy, a także poprzez rozbudowę kuchni, amfiteatru i Osady o stanowisko edukacyjne prezentujące tradycje funkcjonujących niegdyś w tych miejscowościach leśnych hut</p>	Gmina Bieliny/samorządowe instytucje kultury/ podmioty prywatne/ partnerstwo publiczno-prywatne	70 mln zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 Działanie 7.2 Rozwój potencjału endogenicznego jako element terytorialnej strategii dla określonych obszarów Działanie 2.5 Wsparcie inwestycyjne sektora MSP, Program Polska Wschodnia,

2	Tworzenie nowych produktów turystycznych - Święty Świat Holy World	możliwości poznawcze i edukacyjne dziedzictwa kulturowego Ziemi Świętokrzyskiej.	podmioty prywatne/ partnerstwo publiczno-prywatne	20 mln zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 Działanie 7.2 Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej określonych obszarów Działanie 2.5 Wsparcie inwestycyjne sektora MŚP
3	Tworzenie nowych usług i oferty prozdrowotnej	<p>Instalacja artystyczna usytuowana w Hucie Szklanej (gmina Bieliny) u podnóża klasztoru na Św. Krzyżu, w którym znajdują się relikwie krzyża – symbolu męki Chrystusa, na Ziemi Świętokrzyskiej jest nie tylko pokreśleniem i dopełnieniem związku Ziemi Świętokrzyskiej z korzeniami chrześcijańskimi, ale także rozszerzeniem oferty turystycznej naszego regionu (obok znajduje się także Osada Średniowieczna), wzbogacając tak ofertę duchową, jak i turystyczną regionu bazując na tradycjach pielgrzymkowych i pątniczych oraz tradycjami chrześcijańskimi Świętego Krzyża.</p>	Podmioty prywatne/ Samorządowe instytucje kultury	min. 50 tys.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 Działanie 7.2 Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej określonych obszarów Działanie 2.5 Wsparcie inwestycyjne sektora MŚP

	<ul style="list-style-type: none"> • edukacja zdrowotna, • promocja zdrowia, • leczenia chorób cywilizacyjnych, • wszelkiego rodzaju aktywności ruchowe, które pozwalają zachować równowagę ciała i ducha, zapewnić harmonię pomiędzy zdrowiem psychicznym i fizycznym, w tym skierowanych do osób niepełnosprawnych itp. 	<p>Rozwój obiektów noclegowych o różnicowanym standardzie, w tym posiadające w ofercie usługi prozdrowotne (j.w.)</p> <p>Rozwój obiektów gastronomicznych, w tym w oparciu o produkty lokalne, tradycyjne, regionalne.</p>	<p>Podmioty prywatne/ Samorządowe instytucje kultury</p>	<p>min. 50 tys.</p>	<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020</p> <p>Działanie 7.2 Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej określonych obszarów</p> <p>Działanie 2.5 Wsparcie inwestycyjne sektora MŚP</p> <p>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich</p>
4	<p>Rozwój zaplecza noclegowego i gastronomicznego</p>				
5	<p>Rozwój infrastruktury turystycznej i okofoturystycznej</p>	<p>Przykładowe zakresy przedsięwzięć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parkingi • Tablice, oznakowania • Infokioski • Toalety • Miejsca odpoczynku i rekreacji • Place zabaw • Siłownie • Ścieżki zdrowia • Parki wypoczynku • Stojaki rowerowe • Wiaty itp. 	<p>Gmina Bieliny/samorządowe instytucje kultury/ podmioty prywatne/ partnerstwo publiczno- prywatne/związek gmin/organizacje pozarządowe/parafie</p>	<p>min. 50 tys.</p>	<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020</p> <p>Działanie 7.2 Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej określonych obszarów</p> <p>Działanie 2.5 Wsparcie inwestycyjne sektora MŚP</p> <p>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich</p>

VIII. Komplementarność działań

Projekt wykazuje bezpośrednie powiązanie z innymi projektami. Efekty projektów wspólnie z zaplanowanymi przedsięwzięciami stanowią kompleksowe, zintegrowane produkty turystyczne. Inwestycja stanowi kontynuację działań zrealizowanych i zakończonych w latach 2008 – 2013. Należały do nich projekty:

- 1) **Projekt pn. Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich wraz z restauracją zabytków świętego krzyża – etap I (wartość projektu: 5 890 376.55 zł., wartość dofinansowania z Unii Europejskiej: 4 524 163.28 zł)**

Projekt realizowany był przez Gminę Bieliny w partnerstwie z Misjonarzami Oblatami Najświętszej i Niepokalanej Panny Maryi – Klasztor na Świętym Krzyżu od 30.10.2008 do 31.12.2013 roku. Projekt został wpisany na listę projektów kluczowych Województwa Świętokrzyskiego. Jego przedmiotem była realizacja 6 komponentów:

1.	Renowacja wschodniej i północnej fasady Zespołu Klasztornego na Świętym Krzyżu
2.	Kompleksowe zagospodarowanie nieruchomości gminnych w Hucie Szklanej obok Ośrodka Edukacji Ekologicznej i Regionalnej
3.	Rekonstrukcja „Wioski Średniowiecznej” w Hucie Szklanej
4.	Utworzenie Szkolnego Schroniska Młodzieżowego wraz z polem namiotowym w Hucie Starej
5.	Zagospodarowanie centrum Bielin wraz z odbudową, budową, przebudową, rozbudową i nadbudową starego budynku Urzędu Gminy
6.	Rekonstrukcja zabytkowej zagrody chłopskiej w Kakoninie – etap II

Celem projektu było zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy Bieliny i stworzenie nowych miejsc pracy (obsługa powstałych obiektów, uruchomienie nowych punktów handlowych w okolicach tych obiektów) oraz: wykorzystanie walorów przyrodniczych, dziedzictwa historycznego i kulturowego oraz potencjału turystycznego skupionego w Górach Świętokrzyskich i na Świętym Krzyżu dla rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, a w szczególności regionu Gór Świętokrzyskich i Świętokrzyskiego Parku Narodowego, kompleksowy i zintegrowany rozwój regionu Gór Świętokrzyskich przy wykorzystaniu Świętego Krzyża jako ośrodka wzrostu, stworzenie nowej oferty turystycznej wykorzystującej nowe technologie i bazującej na dziedzictwie regionu, stworzenie nowych miejsc pracy (w turystyce i usługach okołoturystycznych), zmniejszenie poziomu bezrobocia poprzez stworzenie nowych, alternatywnych możliwości działalności i zarobkowania na terenach wiejskich związanych z obsługą ruchu kulturalno-turystycznego oraz wyrównanie szans w dostępie do rynku pracy, przeciwdziałanie marginalizacji obszarów wiejskich położonych wokół Świętego Krzyża, poprawa pozycji Klasztoru jako celu pielgrzymek w Polsce i Europie oraz uzupełnienie jego oferty poprzez kreację komplementarnych i wartościowych produktów turystycznych w ramach projektu, poprawa dostępności osób niepełnosprawnych do atrakcji

turystycznych Gór Świętokrzyskich, promocja nowych technologii zintegrowanych z rozwojem obszarów wiejskich.

Efekty projektu:

- zakończenie prac konserwatorskich przy Zespole Klasztornym na Świętym Krzyżu poprzez odrestaurowanie elewacji wschodniej i północnej Klasztoru (pierwsza część prac została zrealizowana dzięki środkom pochodzącym ze ZPORR w okresie 2004-2006);

- zagospodarowanie turystyczne terenu w Hucie Szklanej o pow. około 20 tys. m² poprzez budowę infrastruktury na potrzeby obsługi Osady: budowę 115 miejsc parkingowych, 4 chatki i 6 straganów handlowych, obiektu małej gastronomii, 2 wiat, placu zabaw, budynku WC

- budowa nowej atrakcji turystycznej Gór Świętokrzyskich – Osady Średniowiecznej w Hucie Szklanej na powierzchni około 1,7 ha, na terenie której powstały między innymi karczma świętokrzyska, wehikuł czasu, chata zielarki, kowala, cieśli, tkacza, garncarza, gospodarstwo domowe;

- budowa schroniska młodzieżowego z 48 miejscami noclegowymi wraz z infrastrukturą towarzyszącą: boiskiem wielofunkcyjnym oraz polem namiotowym na 13 stoisk obozowych;

- budowa w centrum Bielin budynku (o powierzchni użytkowej około 500 m²) aktywności społecznej w Bielinach, w którym swoją siedzibę ma Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich – samorządowa instytucja kultury zarządzająca infrastrukturą powstałą w ramach projektu – oraz organizacje pozarządowe, koła gospodyń wiejskich i inne grupy nieformalne działające w Gminie Bieliny;

- zagospodarowanie powierzchni około 900 m² wokół budynku Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich;

- miejsca pracy (umowy o pracę, umowy cywilnoprawne) w obiekcie małej gastronomii, Osadzie Średniowiecznej, przy obsłudze parkingu, toalet, w samej instytucji zarządzającej obiektami, a wkrótce również w schronisku i karczmie.

2) Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich wraz z restauracją zabytków Świętego Krzyża - etap II" (wartość projektu: 6 765 899.45 zł., wartość dofinansowania z Unii Europejskiej: 5 718 920.54 zł.)

Projekt "Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich wraz z restauracją zabytków Świętego Krzyża - Etap II" został wpisany do Indykatywnego Wykazu Indywidualnych Projektów Kluczowych przyjęty Uchwałą Zarządu Województwa Świętokrzyskiego Nr 873/08 z dnia 23 kwietnia 2008 roku.

Przedmiotem projektu „Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich wraz z restauracją zabytków Świętego Krzyża - Etap II" była realizacja 2 zadań:

1. Odbudowa wieży kościelnej na Świętym Krzyżu - rekonstrukcja wieży kościoła na Świętym Krzyżu o kształcie dostosowanym do historycznego zarysu wieży przy wykorzystaniu istniejącej jej podstawy w celu przywrócenia wyglądu zespołu klasztornego z czasów przed I Wojną Światową.

2 Remont i konserwacja wirydarza zabytkowego Klasztoru na Świętym Krzyżu - znajduje się w centrum zabudowań klasztornych. Zakresem projektu w ramach remontu i konserwacji objęto wszystkie elewacje wirydarza oraz jego posadzkę oraz studnię.

W ramach projektu stworzono 1 nowy produkt turystyczny, 1 obiekt turystyczny i rekreacyjny został wybudowany i 1 obiekt dziedzictwa kulturowego został przebudowany. Liczba inwestycji zrealizowanych na obszarach o wysokim stopniu atrakcyjności turystycznej wynosi 1.

Projekt realizowany był we współpracy pomiędzy Gminą Bieliny i Misjonarzami Oblatami Najświętszej i Niepokalanej Panny Maryi - Klasztor Święty Krzyż na podstawie Porozumienia partnerskiego w sprawie przygotowania i wspólnej realizacji projektu pn. „Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich wraz z restauracją zabytków Świętego Krzyża - etap II” zawartego w dniu 04.02.2013.

3) „Świętokrzyski Szlak Paproci – Utworzenie Ścieżki Ekologicznej w Otulinie ŚPN w Gminie Bieliny”

Projekt Gminy Bieliny pn. „Świętokrzyski Szlak Paproci - Utworzenie Ścieżki Ekologicznej w Otulinie ŚPN w Gminie Bieliny” realizowany był w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 - 2013, Działanie 4.2 Rozwój Systemów Lokalnej Infrastruktury Ochrony Środowiska i Energetycznej, Oś priorytetowa 4: Rozwój infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej.

Świętokrzyski Szlak Paproci to ścieżka przyrodnicza biegnąca w otulinie i samym Świętokrzyskim Parku Narodowym. Wędrówka po Szlaku rozpoczyna się przy Szkole Podstawowej w Hucie Starej, a kończy w Hucie Szklanej, tuż obok Osady Średniowiecznej, która jest rekonstrukcją drewnianych domostw z epoki.

Długość szlaku wynosi około 4,5 km, a czas potrzebny do jego przejścia zależy od grupy wiekowej i ilości wykonanych zadań. Przygoda może trwać od 3 do 6 godzin. Na trasie znajdują się miejsca odpoczynku, gdzie wędrujące grupy mogą zrelaksować się i omówić zadania.

Projekt objął swoim zakresem wytyczenie i częściowe utwardzenie (2,24km) szlaku o łącznej długości ok. 4,5 km, oznakowanie trasy przy pomocy kierunkowskazów i tablic informacyjnych. Utworzone zostały trzy miejsca odpoczynkowe (tzw. postojowe - zadaszone ławeczki służące schronieniu podczas wycieczek przed warunkami atmosferycznymi). Dodatkowo w ramach projektu powstała strona internetowa oraz zostały opracowane i wydane scenariusze zajęć dydaktycznych na przedmiotowym Szlaku dla „zielonych szkół” wykorzystujące powstałą infrastrukturę.

Celem projektu była poprawa i podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa poprzez stworzenie ścieżki edukacji ekologicznej.

Projekt wykazuje również bezpośrednią komplementarność z projektami zaplanowanymi do realizacji w ramach bieżącej perspektywy finansowej. Należy do nich przede wszystkim projekt: **„Podwyższenie walorów dziedzictwa kulturowego oraz rozbudowa infrastruktury kulturalnej i turystycznej poprzez rewitalizację Zespołu Klasztornego na Świętym Krzyżu wraz z rozbudową Osady Średniowiecznej”**. Projekt uzyskał dofinansowanie w ramach działania 4.4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020.

Celem projektu jest zwiększenie atrakcyjności turystycznej i odwiedzalności obszaru zlokalizowanego w sercu Gór Świętokrzyskich – Zespołu Klasztornego na Świętym Krzyżu oraz atrakcji położonych u podnóża góry skupionych wokół „Osady Średniowiecznej” położonej w Hucie Szklanej. W ramach projektu przeprowadzone będą prace rewitalizacyjne Zespołu Klasztornego na Świętym Krzyżu oraz zostanie rozbudowana „Osada Średniowieczna” w Hucie Szklanej, gdzie powstanie Świętokrzyska Zagroda Kultury prezentująca dziedzictwo kulturowe Ziemi Świętego Krzyża.

Koncepcja i logiczne ramy projektu są ze sobą zbieżne. Projekt obejmuje dwa współistotne elementy zachowania dziedzictwa kultury regionu: rewitalizacji najcenniejszego obiektu dziedzictwa kulturowego, historycznego w województwie - Świętego Krzyża jako duchowej stolicy regionu, gdzie przed wiekami po przyjęciu przez Polskę chrztu, dzięki lokacji na Łysej Górze zakonu benedyktyńskiego i sprowadzeniu do jego murów Relikwii Drzewa Krzyża Świętego swój początek miało nie tylko życie religijne, ale w efekcie również kulturowe, społeczne i gospodarcze całego Regionu Świętokrzyskiego. Święty Krzyż i działalność oraz praca benedyktynów z miejscową ludnością ukształtowała przez wieki tożsamość tego obszaru i wpłynęła na jej obecny kształt.

Rozwojowi materialnych zasobów bogactwa kultury i historii Świętego Krzyża na przestrzeni wieków pełniącego rolę najważniejszego centrum rozwoju regionu i ośrodka pątniczego w Polsce towarzyszył równoczesny rozwój innych aspektów życia społecznego, gospodarczego, religijnego przejawiający się w rozmaitych formach, które dziś stanowią zasoby niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu.

Zainteresowanie ofertą Osady będącej uzupełnieniem propozycji spędzania wolnego czasu dla osób odwiedzających Święty Krzyż i Góry Świętokrzyskie w połączeniu z bogactwem zasobów kulturowych gminy i całego obszaru tworzy wyjątkowy potencjał i warunki do dalszego rozwoju obszaru kultury i wykorzystania go do rozwoju turystyczno-gospodarczego regionu, dalszego rozwoju społecznego gminy i niwelacji niekorzystnych zjawisk i problemów.

Celem zakresu rzeczowego projektu jest realizacja dwóch zadań inwestycyjnych, które przyczynią się do osiągnięcia następujących celów szczegółowych:

- zachowanie i zabezpieczenie obiektu zabytkowego zlokalizowanego na Świętym Krzyżu oraz jego lepsze dostosowanie do funkcji turystycznych poprzez rewitalizację zabytkowego obiektu;
- rozwój zasobów kultury regionu świętokrzyskiego poprzez rozbudowę infrastruktury „Osady Średniowiecznej”.

W ramach projektu przeprowadzone będą prace rewitalizacyjne Zespołu Klasztornego na Świętym Krzyżu (Zakres inwestycji obejmuje remont oraz przebudowę istniejących pomieszczeń klasztornych tak, aby dostosować je do aktualnych potrzeb Inwestora. Prace zostaną wykonane z uwzględnieniem wysokich walorów zabytkowych obiektu) oraz zostanie rozbudowana „Osada Średniowieczna” w Hucie Szklanej, gdzie powstanie Świętokrzyska Zagroda Kultury prezentująca niematerialne dziedzictwo kulturowe Ziemi Świętego Krzyża. W zagrodzie zostanie przygotowana dwupoziomowa ekspozycja multimedialna dotycząca materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego Gór Świętokrzyskiej. Całość ekspozycji zostanie utrzymana w stylu zagospodarowania XIX-wiecznej i z początku XX-wiecznej wsi świętokrzyskiej. Wędrując przez poszczególne ekspozycje turysta przenosić się będzie do różnych pomieszczeń zagrody świętokrzyskiej. Program zwiedzania oparty będzie na snuciu opowieści o dawnym życiu na świętokrzyskiej wsi, z uwzględnieniem podziału na pracę w gospodarstwie, cykl życia na wsi zgodny z porami roku, obrzędy i zwyczaje, tradycje, umiejętności i rzemiosła, wsparte tradycyjnymi elementami zabudowy, zagospodarowania przestrzeni wiejskiej zagrody i gospodarstwa domowego oraz obejścia.

IX. Powiązania z dokumentami strategicznymi

Plan działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne zgodny z wymogami konkursu 7.2. Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów w ramach RPOWS na lata 2014-2020 zawierający plan Działania zakładający wykorzystanie dla rozwoju zidentyfikowanych potencjałów endogenicznych gminy jest zgodny z dokumentami strategicznymi na szczeblu lokalnym i jest elementem całościowej wizji rozwoju jednostki, a także dokumentów regionalnych odnoszących się do analizowanego obszaru.

Nazwa dokumentu	Wskazanie zgodności z celami i działaniami określonymi w dokumencie strategicznym	Opis zgodności
Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	<p>Wizja: Świętokrzyskie – region zasobny w kapitał i gotowy na wyzwania. Misja: pragmatyczne dążenie do najpełniejszego i innowacyjnego wykorzystania przewag i szans, odwrócenia niekorzystnych tendencji demograficznych oraz podniesienia jakości życia mieszkańców przy jednoczesnej dbałości o stan środowiska. Cel strategiczny 2 Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego Regionu. 2.4 Pakietyzacja i komercjalizacja produktu turystycznego, czyli rynkowa gra zespołowa. 2.5 Specjalizacje przyszłości, czyli rozwój branż, które zostaną zidentyfikowane jako rzeczywiście perspektywiczne.</p>	<p>Plan oraz zaplanowane przedsięwzięcia wpisują się bezpośrednio w realizację założeń Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 - zakłada wykorzystanie potencjałów rozwojowych województwa (turystyka prozdrowotna i zdrowotna) oraz wpływa pozytywnie na wzrost gospodarczy i poziom życia mieszkańców (przyczyni się do tworzenia nowych i utrzymania istniejących miejsc pracy).</p>
Strategia Badań i Innowacyjności (RIS3). Od absorpcji do rezultatów – jak pobudzić potencjał województwa świętokrzyskiego 2014–2020+	<p>Inteligentna specjalizacja: Turystyka zdrowotna i prozdrowotna.</p>	<p>Plan Działania jest bezpośrednio związany z rozwojem turystyki zdrowotnej i prozdrowotnej na obszarze Bieliny i Gór Świętokrzyskich. Dzięki zidentyfikowanym zasobom endogenicznym przyczyni się do rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru. Analiza obszaru objętego niniejszym planem wskazuje na wyjątkowy i niepowtarzalny w skali całego województwa potencjał obszaru w zakresie rozwoju sektorów turystyki wellness i spa mającej na celu poprawę</p>

	<p>kondycji psychicznej i fizycznej (well-being)</p> <p>Zarówno „Święty Krzyż”, jak i „Osada Średniowieczna” znajdują się na liście kluczowych produktów turystycznych regionu świętokrzyskiego dla obszaru Turystyka dziedzictwa naturalnego i kulturowego.</p>	<p>Plan działania jest zgodny z założeniami Strategii, która zakłada w Celu strategicznym II stworzenie i rozwój produktu turystycznego opartego na wykorzystaniu licznych walorów przyrodniczych i kulturowych.</p> <p>Niniejszy plan działania wskazuje na niewątpliwe walory endogeniczne obszaru zbieżne z założeniami Strategii Rozwoju Powiatu Kieleckiego do roku 2020: zasoby kulturowe i tradycje regionu oraz walory przyrodnicze i ukształtowanie terenu.</p>
<p>„Strategia Rozwoju Turystyki W Województwie Świętokrzyskim Na Lata 2014-2020”</p>	<p>CEL STRATEGICZNY OBSZARU: Doprowadzenie do komercjalizacji oferty turystycznej oraz powstania ofert sprzedawczych wykorzystujących istniejące potencjał, a także do powstania lokalnych organizatorów turystyki koncentrujących się na sprzedaży regionalnej oferty.</p> <p>Cel operacyjny 1</p> <p>Wsparcie rozwoju flagowych produktów turystycznych województwa tzw. lokomotyw rozwoju</p> <p>Działanie 1.1 Wsparcie oraz wzmocnienie finansowania flagowych produktów turystycznych regionu.</p>	<p>Wizja rozwoju Powiatu Kieleckiego:</p> <p>W roku 2020 Powiat Kielecki będzie miejscem: (...) z dobrze wykorzystanymi walorami przyrodniczymi, kulturowymi i historycznymi, z atrakcyjną ofertą rekreacyjno-turystyczną przyciągającą turystów, jak i szukających odpoczynku mieszkańców okolicznych terenów (...)</p> <p>Misja rozwoju Powiatu Kieleckiego:</p> <p>Tworzenie lepszych warunków do życia, rozwoju i wypoczynku dla: mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, rolników turystów – poprzez poprawę dostępu do infrastruktury, pełne wykorzystanie lokalnych zasobów i szans rozwojowych, rewitalizację i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni publicznej, podniesienie poziomu oświaty i ochrony zdrowia, zapewnienie bezpieczeństwa publicznego i ograniczenie negatywnych zjawisk wykluczenia społecznego, a także rozwój przedsiębiorczości i sektora rolnego przy zachowaniu walorów przyrodniczych oraz integracji społeczności lokalnej z udziałem samorządu kierującego się zasadami współdziałania i partnerstwa.</p> <p>Cel strategiczny II Ochrona i racjonalne wykorzystanie środowiska, przestrzeni i dóbr kultury</p>
<p>Strategia Rozwoju Powiatu Kieleckiego do roku 2020</p>		

<p>Strategia Rozwoju Gminy Bieliny do 2020 roku</p>	<p>Cel 2 Wzrost atrakcyjności Gminy Bieliny jako miejsca wypoczynku</p>	<p>Plan działania jest zgodny z założeniami Strategii, która zakłada w Celu strategicznym II Wzrost atrakcyjności Gminy Bieliny jako miejsca wypoczynku. Niniejszy plan działania wskazuje na niewątpliwe walory endogeniczne obszaru zbieżne z założeniami Strategii Rozwoju Gminy Bieliny do roku 2020: zasoby kulturowe i tradycje regionu oraz walory przyrodnicze i ukształtowanie terenu.</p>
<p>Gminny Program Rewitalizacji Gminy Bieliny na lata 2016-2025</p>	<p>Misja: Kreowanie wizerunku Gminy Bieliny jako miejsca o wysoko rozwiniętej sferze gospodarczej i społecznej, przyjaznego mieszkańcom, turystom oraz inwestorom, wynikającego z aktywnego zaangażowania lokalnej społeczności w sprawy gminy. Pielęgnacja tradycji i kultury, wsparcie turystyki i sfery gospodarczej przyczyni się do kontynuacji zrównoważonego rozwoju gminy, determinującego wysoki poziom zadowolenia z usług publicznych, infrastruktury społecznej i technicznej oraz możliwości wypoczynku. Bieliny, Porąbki, Huta Nowa i Huta Szklana jako obszary o wysokim potencjale jakości życia mieszkańców, zapewniające dostęp do infrastruktury sportowej, kulturalnej oraz medycznej. Obszary rewitalizacji wykorzystujące funkcjonalne rozwiązania techniczne z wyremontowanymi oraz zmodernizowanymi obiektami budowlanymi dostosowanymi się do zmieniających się funkcji obszaru. Wizja: Gmina Bieliny do 2025 roku jako prekursor w sferze wdrażania użytecznych postępowań w płaszczyźnie współpracy pomiędzy władzami samorządowymi, a aktywną partycypacją społeczną. Efektywne działania instytucji publicznych, uwarunkowane precyzyjną diagnozą oraz szczegółową metodyką poczynań stworzą korzystną sferę przestrzenną, społeczną oraz gospodarczą zarówno dla obecnych mieszkańców, jak i potencjalnych inwestorów oraz turystów. Obszary rewitalizacji wykorzystujące potencjał turystyczny poprzez modernizację terenów zielonych i działania na rzecz przedsiębiorczości wśród lokalnej społeczności.</p> <p>Cel strategiczny w obszarze gospodarka:</p>	<p>Plan działania jest zgodny z założeniami Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Bieliny na lata 2016-2025, która zakłada w Celach strategicznych w obszarze gospodarka oraz przestrzeń i środowisko. Niniejszy plan działania wskazuje na niewątpliwe walory endogeniczne obszaru zbieżne z założeniami Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Bieliny na lata 2016-2025: zasoby kulturowe i tradycje regionu oraz walory przyrodnicze i ukształtowanie terenu, na wykorzystaniu których została wypracowana misja rozwoju Gminy Bieliny.</p>

	<p>Wykorzystanie potencjału rozwojowego gminy oraz wspieranie przedsiębiorczości wśród mieszkańców</p> <p>Cel strategiczny w obszarze przestrzeni i środowisko: Dostosowanie użyteczności infrastruktury do potrzeb różnych grup społecznych w celu poprawy stanu przestrzeni publicznej oraz ochrona środowiska naturalnego</p>	
--	--	--

X. Monitorowanie i ewaluacja Planu działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne zgodny z wymogami konkursu 7.2. Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie stanu zaawansowania realizacji założeń strategicznych i ich zgodności z postawionymi celami. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z realizacji zadań, modyfikowanie kierunków działań w przypadku istotnych zmian - nowych uregulowań prawnych czy też narastania poszczególnych problemów związanych z gminną edukacją.

Monitoring Planu działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne zgodny z wymogami konkursu 7.2. Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020 będzie nieodłącznym elementem i ciągłym procesem obserwacji zmian wybranych wskaźników, co zapewni skuteczny przepływ informacji oraz stałą aktualizację bazy danych.

Monitoring będzie uwzględniał następujące obszary tematyczne:

- systematyczne gromadzenie danych liczbowych,
- ocenę osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu oraz stopnia realizacji przyjętych działań,
- ocenę rozbieżności pomiędzy przyjętymi założeniami a stanem aktualnym za bieżący okres sprawozdawczy,
- planowanie zmian w programie wraz z ich analizą.

Monitoring w długofalowej perspektywie umożliwi obserwację dynamiki realizacji celów, wskaże nowe źródła pozyskiwania funduszy na realizację przyjętych zadań oraz uzyskane efekty dodatkowe.

Podstawą monitorowania Planu działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne zgodny z wymogami konkursu 7.2. Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020 będzie analiza przyjętych wskaźników działań.

Monitoring realizacji Planu prowadzić będzie do okresowej oceny skutków wdrożonych zadań. Raz w roku składane będą Wójtowi Gminy raporty z realizacji Programu przez Referat Funduszy Strukturalnych, Promocji, Turystyki i Strategii Gminy w Urzędzie Gminy Bieliny. Raporty będą przedstawiane również Radzie Gminy. Stworzenie właściwego systemu monitoringu i ewaluacji będzie kluczowym elementem warunkującym sukces wdrażania strategii i dającym szansę dostrzeżenia potencjalnych możliwości i ograniczeń tkwiących w różnych elementach i zmieniającej się rzeczywistości.

Najważniejszą korzyścią płynącą ze stosowania monitoringu i ewaluacji będzie możliwość ulepszania, uzupełniania oraz korygowania realizowanego programu i jego aktualizacji.

XI. Podsumowanie i wnioski

Plan działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Bieliny do roku 2023 w oparciu o zasoby endogeniczne zgodny z wymogami konkursu 7.2. Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020 jest szczegółowym planem działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Bieliny, który został określony zarówno ujęciu jakościowym, jak i ilościowym. Określono w nim unikatowe potencjały endogeniczne oparte na wyjątkowych i unikatowych w skali regionu walorach przyrodniczych i kulturowych, które mogą stanowić motor napędowy lokalnej gospodarki dla przedsiębiorców, inspirację dla podejmowanych przedsięwzięć dla społeczności lokalnej,

a jednocześnie stanowić będą atrakcyjną ofertę turystyczną. Zasoby te posiadają potencjał do wykorzystania dla rozwoju aktywności gospodarczej, inicjatyw lokalnych oraz edukacji.

Diagnoza walorów turystycznych w gminie Bieliny pozwala ocenić, że jest to obszar charakteryzujący się unikatowym potencjałem przyrodniczym i kulturowym, który stanowi niewykorzystany w pełnym stopniu potencjał do rozwoju gospodarki turystycznej, w tym do utrzymania i tworzenia nowych miejsc pracy w turystyce.

Pojawiające się trendy w turystyce stwarzają doskonałe możliwości rozwoju dotychczasowej oferty i dostosowania propozycji do oczekiwań i potrzeb turystów. Kluczowymi zagadnieniami staje się dążenie do jeszcze pełniejszej komercjalizacji obecnie już dostępnych propozycji i zintegrowanie oferty różnych podmiotów. Ponadto należy precyzyjniej definiować grupy odbiorców ofert dostosowując jednocześnie propozycje do zmieniających się uwarunkowań społecznych oraz potrzeb i wymagań klientów.

Uwzględniając istniejące potencjały endogeniczne obszaru w odniesieniu do wniosków z analizy SWOT obszaru zidentyfikowano następujące zasoby endogeniczne stanowiące podstawę do rozwoju gminy:

- Wyjątkowe zasoby kultury i tradycje regionu, w których centralne i kluczowe znaczenie mają wielowiekowe tradycje pielgrzymkowe i pątnicze do miejsca, w którym przenikają się i współlistnieją walory duchowe, historyczne, kulturowe (Święty Krzyż) i stanowią o jego niepowtarzalnym źródle mocy, wsparcia i rozwoju duchowego przy jednoczesnym pogłębianiu życia uczuciowego i rozwoju osobowości poprzez kontemplację jego zasobów estetycznych i artystycznych przejawiających się w zasobach kulturowych i społecznych całego regionu
- Środowisko naturalne oraz ukształtowanie terenu (przyroda obszarów chronionych) w kierunku rozwoju turystyki prozdrowotnej

W wyniku realizacji Planu Działania nastąpi rozwój kierunku turystycznego opartego na prozdrowotności wynikającej z potencjału endogenicznego Gminy Bieliny jako miejsca, w którym wypoczynek pozwoli osiągnąć równowagę ciała i ducha, zadbać o swoje zdrowie i samopoczucie, a także poprawić kondycję psychiczną i fizyczną.

Wójt Gminy Bieliny

Sławomir Kopacz

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy Bieliny

Józef Gawęcki